

MASTEROPPGAVE

Emnekode: NOR5006

Navn: Sigrid Sørensen

SKAM i skolen – dramaseriens potensielle bidrag til temaet folkehelse og livsmestring i norskfaget på ungdomsskolen.

Dato: 15.05.2023

Totalt antall sider: 59

Sammendrag

Formålet med denne masteroppgaven er å undersøke hvilket potensiale dramaserien *Skam* og karakteren Vilde har i et arbeid med *folkehelse og livsmestring* på ungdomstrinnet.

Problemstillingen for oppgaven er: *Hvordan kan den multimodale fiksjonsteksten Skam bidra til det tverrfaglige temaet «folkehelse og livsmestring» i norskfaget på ungdomstrinnet?».*

Høsten 2020 startet en gradvis implementering av den nye læreplanen, Kunnskapsløftet 2020. Her ble det innført tre tverrfaglige temaer som skal være overordnet for alle fag, hvor ett av temaene er *folkehelse og livsmestring*. Dette temaet har fått kritikk hos blant annet psykologer i frykt for at det skal være kontraproduktivt og at livsmestring som tema i skolen ikke er godt nok gjennomtenkt. På grunn av dette ønsker jeg å undersøke hvordan tematikken kan arbeides med i norskfaget for å aktualisere dets plass i læreplanen. Oppgaven bygger på resepsjonsteori (Rosenblatt, 1956) ettersom arbeid med denne tematikken vil variere avhengig av elevenes egne forutsetninger og erfaringer med innholdet i de utvalgte scenene fra *Skam*.

Min masteroppgave er en analyseoppgave, hvor jeg i stor grad benytter meg av filmanalyse som metode, samt gjennomfører to analyser av to selvvalgte scener. Disse analysene munner sammen ut i en karakteranalyse av den fiktive karakteren Vilde. Funnene fra denne analysen viser at Vilde som karakter kan være relevant i undervisning knyttet til *folkehelse og livsmestring* i norskfaget på ungdomstrinnet. Samtidig tilrettelegger analysen og dens funn for de forskjellige ontologiske og hermeneutiske forskjellene som ligger til grunn for de ulike elevenes tenkning. Funnene er grunnet dette godt egnet til å oppfylle en rekke av læreplanens overordnede mål, samt mål innenfor læreplanen i norskfaget.

Funnene viser at dramaserien kan være svært anvendbar når det kommer til fagfornyelsen og norskfagets utvidede tekstbegrep. *Skam* inneholder også tematikk som må behandles med varsomhet i klasserommet (Lauritzen, 2021). I lys av Rosenblatts resepsjonsanalyse kan elever oppleve serien og dens tematikk forskjellig ut fra deres egne forutsetninger og forforståelse. Det kan derfor være et behov for å distansere seg fra tematikken i dramaserien for å unngå at enkelte elever blir truffet for nært.

Abstract

The purpose of this master's thesis is to investigate which potential the drama series *Skam* and the character Vilde has in a secondary school tuition where public health and life mastery is key. The research question for this thesis is: *How may the multimodal fiction text Skam contribute to the interdisciplinary topic "public health and life mastery" in Norwegian subject in secondary school?*

In the autumn of 2020, the gradual implementation of the new curriculum, Kunnskapsløftet 2020, started. With it, there were three interdisciplinary topics introduced, which should be superior to all subjects, where one of them is *public health and life mastery*. This topic has received criticism from psychologists amongst others in fear of the topic being contra productive and that life mastery as a topic in school is not well enough thought through. Because of this I wish to investigate how the subject matter can be worked with in Norwegian subjects to actualize its place in the new curriculum. This thesis is based on reader-response-theory (Rosenblatt, 1956), as work with this subject matter will depend on each individual pupil's own prerequisites and experiences with the contents of the two chosen scenes from *Skam*.

This master's thesis is an analytical thesis, where I to a great extent use film analysis as my method of choice, as well as execute two analyses of two self-chosen scenes. These analyses lead to a character analysis of the fictive character Vilde. The findings from this analysis shows that Vilde as a character may be relevant in tuition linked to *public health and life mastery* in Norwegian subjects in secondary school. At the same time the analysis and its findings facilitate the different ontological and hermeneutical differences that is the basis for each individual pupil's thinking. The findings are because of this well suitable to fulfil a number of the curriculum's executive goals, as well as goals within the curriculum of Norwegian subjects.

The findings show that the drama series may be well suitable when it comes to the renewal of the curriculum and the Norwegian subjects extended concept of text. *Skam* also includes topics that must be handled with care in the classroom (Lauritzen, 2021). Considering Rosenblatts reader-response theory may pupils experience the series and its topics different based off of their own prerequisites and preconceptions. Because of this there may be a need to distance oneself from the topics in the drama series to avoid that individual pupils may be too touched by it.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	i
Abstract	ii
Innholdsfortegnelse	iii
1.0 Innledning.....	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	1
1.2 Temaets aktualitet.....	4
1.3 Problemstilling og avgrensning.....	5
1.4 Studiens hensikt.....	6
1.6 Disposisjon	7
2.0 Teori	8
2.1 Aktuell forskning.....	8
2.2 Begrepsavklaringer.....	9
2.3 Ontologi.....	9
2.4 Læreplanen	10
2.5 Rosenblatt og resepsjonsteori.....	11
2.6 Filmanalyse og filmteknikk.....	12
2.7 Narratologi og karakteranalyse	13
2.8 Teknologi i skolen.....	14
3.0 Metodiske valg	15
3.1 Hermeneutikk	15
3.2 Valg av forskningsmetode.....	16
3.2.1 Kvalitativ metode	17
3.2.2 Dokumentanalyse	17
3.2.3 Casestudie.....	18
3.2.4 Analysemetode	18
3.2.5 Kamera som forteller.....	19
3.3 Utvalg, kontekst og datainnsamling	20
3.6 Ethiske vurderinger	20
4.0 Analyse av Wilde	21
4.1 Det første møtet med Wilde	22
4.1.1 Karakteranalyse av Wilde	23

4.2 «Trenger man poteter til tortilla?»	24
4.2.1 Visuelle elementer	25
4.2.2 Auditive elementer	27
4.2.3 Karakteranalyse av Vilde	28
4.3 «Kroppen din trenger potet» - en omveltning i Vildes holdninger	29
4.3.1 Visuelle elementer	29
4.3.2 Auditive elementer	33
4.3.3 Karakteranalyse av Vilde	34
4.4 Vildes utvikling	35
5.0 Diskusjon.....	36
5.1 Fordeler og ulemper ved bruk av film.....	36
5.2 Tekst i kontekst	38
5.3 Læreres faglige kompetanse om tverrfaglige temaer	39
5.4 Muligheter i undervisningen	40
6.0 Avslutning	41
6.1 Hovedfunn	42
6.2 Implikasjoner av studien	44
6.3 Avsluttende refleksjoner og forslag til videre forskning.....	45
Referanseliste	47
Figurliste.....	54

1.0 Innledning

Høsten 2020 gikk jeg som praksisstudent, i likhet med elever, foresatte, lærere, rektorer og andre ansatte i skolen, i møte med fagfornyelsen og implementeringen av Kunnskapsløftet 2020 (Meld. St. 28 (2015-2016, s.6-7). Som en del av denne ble det innført tre tverrfaglige temaer som skulle bli overordnet for skolens praksis. De skulle innlemmes i alle fag hvor disse temaene har en naturlig plass. Det tverrfaglige temaet jeg skal ta for meg i denne oppgaven er folkehelse og livsmestring. Målet med dette tverrfaglige temaet er beskrevet i læreplanens overordnede del og sier at elevene skal tilegnes kompetanse som fremmer god fysisk og psykisk helse, lærer dem å håndtere medgang og motgang, personlige og praktiske utfordringer og å ta ansvarlige livsvalg (Udir, 2020). Denne masteroppgaven undersøker hvordan drama- og ungdomsserien *Skam* kan benyttes i arbeid med det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring i norskfaget på ungdomsskolen.

Den norske drama- og ungdomsserien *Skam* ble vist første gang på NRK3 og nettsiden til NRK P3 i 2015 og fikk gjennomgående gode tilbakemeldinger fra seerne. Serien kapret både ungdommers og voksnes hjerter og ble etter hvert en «landeplage» med sitt engasjerende innhold som appellerte til mennesker av ulike aldre, kjønn, religioner og bakgrunner (Lindebø, 2016). I serien møter vi jentene Eva, Noora, Sana, Vilde og Chris som gjennom episodene knytter sterkere og sterkere vennskap til hverandre. Jentene går på Hartvig Nissens skole i Oslo, og vi følger dem gjennom deres videregående utdanningsløp fra å være «førstiser» til å selv bli russ i tredjeklassen. *Skam* består av fire sesonger som består av mellom ti og tolv episoder hver, og for hver sesong blir vi kjent med en ny hovedperson. En av karakterene som aldri får en egen sesong er Vilde. Hun er derimot en sentral del av handlingen ettersom hun er en av de fem jentene i vennegjengen.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Høsten 2020 ble det innført en ny læreplan i skolen – Kunnskapsløftet 2020. Denne planen omfatter tre tverrfaglige temaer som skal inkluderes i alle fag. Disse temaene er *folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling* (Meld. St. 28 (2015-2016,

s.6-7). Denne masteroppgaven er skrevet med utgangspunkt i bruk av det tverrfaglige temaet *folkehelse og livsmestring* i norskundervisning på ungdomstrinnet. Temaene er alle viktige, men jeg har bestemt meg for å avgrense oppgaven til temaet om folkehelse og livsmestring på bakgrunn av det økende fokuset vi kan se i dag rundt blant annet psykiske (Ungdata, 2020) og fysiske lidelser, sosiale medier (Bufdir, u.å.), og seksualitet og kjønn (Harbo, 2015). Vi kan også observere unge menneskers fokus og åpenhet rundt disse temaene gjennom sosiale medier. Plattformen som for eksempel Instagram og TikTok har åpnet opp for muligheten til å publisere innlegg og videoer hvor folk selv kan fortelle om egne opplevelser, problemstillinger og erfaringer. Januar 2023 publiserte Kultur- og likestillingsdepartementet en handlingsplan (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2023) for kjønns- og seksualitetsmangfold som er gjeldende for 2023 til 2026. Planen presenterer tre mål rundt skeive og kjønns- og seksualitetsmangfold, i tillegg til tre innsatsområder når det kommer til skeive med minoritetsbakgrunn og skeive fra religiøse samfunn, transpersoner og inkluderende idrett. På toppen av dette inkluderes også innsats utenfor Norge hvor målene består å beskytte og fremme inkludering og menneskerettigheter for skeive.

Jeg valgte temaet *folkehelse og livsmestring* også fordi jeg ser på det som et svært relevant, men også kontroversielt, tema i skolen i dag. Temaet har blitt kritisert av blant annet psykologiprofessor Ole Jacob Madsen. Madsen mener at bekymringsgrunnlaget ligger på det at grunnproblemet, altså det stressprovoserende, ikke gjøres noe med. Han mener at individene heller skal utstyres med ressurser for å bedre mestre situasjonene. Dette kan etter hans vurdering virke kontraproduktivt ettersom elevene risikerer å bli påført nederlag i stedet for seire, som er temaets hovedmål. I tillegg problematiseres den potensielle risikoen for å gjøre elevene mer sykdomsbevisste og at dette kan påvirke dem til å unødige føle seg syke (Halvorsen, 2020).

Basert på egen erfaring som elev i grunnskolen, praksisstudent og vikar så jeg at relativt store deler av norskundervisningen i dag består av sammensatte tekster som for eksempel film og bilde. Etter fagfornyelsen er det fastslått at norskfaget bygger på et utvidet tekstbegrep, noe som støtter opp dagens bruk av sammensatte tekster og medier. Dette er ressurser som er relativt enkle å benytte, noe som kan føre til både ubevisst og ukritisk bruk av slike medier i klasserom. Som oftest er slike tekster og medier også fengende for elevene. I mine praksisperioder har jeg observert at det er stor forskjell på den enkelte lærers bruk av medier og teknologi. Noen benytter seg daglig av potensialet disse har som læremidler og pedagogiske verktøy, mens andre tar sjelden eller aldri ny teknologi i bruk. Mine

observasjoner er at det er tilsynelatende store forskjeller på hvordan den enkelte lærer velger å oppfylle kravene til læreplanen når det kommer til bruk av teknologi og hvordan denne kan potensielt berike didaktikken i undervisningen. Denne masteroppgaven skisserer derfor én mulig tilnæringsmåte når det kommer til bruk av teknologi og sammensatte tekster, nemlig film og tv-serie.

I Ida Lodding Gabrielsen og Marte Blikstad-Balas sin undersøkelse «*Hvilken litteratur møter elevene i norsktimene?*» (Gabrielsen & Blikstad-Balas, 2020) ser vi at det i 72 av 178 videofilmede undervisningstimene ble brukt til arbeid med skjønnlitteratur, og at 58 timer av dette ble brukt til felles tekst og 19 timer ble brukt til lesing av selvvalgte bøker. Blikstad-Balas og Kirsti Klettes undersøkelse «*Hvilke læremidler bruker norsklærerne på åttende trinn?*» (Blikstad-Balas & Klette, 2021) kom de fram til at elevene i liten grad ble eksponert for video eller film. I hovedsak ble det vist musikkvideoer fra YouTube som ble brukt sammen med en bestemt sangtekst, humorvideoer fra plattformer som NRK for å aktualisere temaet nynorsk som sidemål eller annet fagstoff. «Dette var ikke en utbredt praksis, og i de få timene der videoene ble vist, var de alltid brukt som supplement til den øvrige undervisningen, aldri som hovedpoenget» (Blikstad-Balas og Klette, 2021).

Jeg har valgt å benytte meg av dramaserien *Skam*. Dette er hovedsakelig en nettbasert ungdomsserie som ble sendt fra 2015 til 2017 på seriens egne hjemmeside gjennom radiokanalen NRK P3. Serien ble samtidig kringkastet på lineær tv på NRK3. Måten *Skam* ble formidlet på var helt noe helt annet i forhold til andre serier. På seriens hjemmeside ble det kontinuerlig publisert oppdateringer i løpet av seriens tid på luften. De som fulgte serien kunne daglig se korte klipp fra karakterenes liv, meldinger og publiseringer på Instagram, synkronisert med tiden, som om dette skjedde i virkeligheten. Det ble også publisert blant annet skjermdump fra gruppechatten i Facebook Messenger, iMessage og Instagram. Igjen, synkronisert med tiden i virkeligheten. Dette er med på å virkeliggjøre *Skam*, og inviterer seerne inn i *Skam* sitt eget univers. Hver av oppdateringene som ble publisert på nettsiden i løpet av en uke utgjorde til sammen én episode som ble publisert hver fredag. Samtidig ble episodene sendt hver uke på NRK3. Dette ga seerne valget mellom å følge serien på lineær-tv, på NRKTV, eller å følge hver oppdatering og å leve seg inn i handlingen.

Jeg har valgt å knytte *Skam* opp mot det tverrfaglige temaet *folkehelse og livsmestring* siden den formidler og tematiserer livene til norsk ungdom på videregående skole. Dette er relevant i ungdomsskolen ettersom serien fiktivt tematiserer elevens liv på stadiet etter

ungdomsskolen. Serien fikk mye oppmerksomhet av både ungdom og voksne fordi den presenterer tematikk som både ungdom og voksne kan kjenne seg igjen i. Samtidig fikk nettserien også oppmerksomhet i media både nasjonalt og internasjonalt (Lindebø, 2016). I hver av de fire sesongene ser vi handlingen gjennom en ny karakters perspektiv, noe som er med på å presentere flere forskjellige temaer som er relevant for ungdom (Rustad & Emilsen 2021). Selv har jeg opplevd, gjennom praksis ved universitetet, jobb på skole og som elev, at det er en relativt stor andel ungdommer som viser atferd som til tider kan være bekymringsverdig når det kommer til levevaner og livsmestring. Atferd jeg har observert har vært alt fra blant annet besatt plukking på sår, utagering og mobbing til skolevegring. Dette er vanlige tegn på mulige vansker med elevens egen livsmestring og levevaner.

1.2 Temaets aktualitet

Folkehelse og livsmestring er et dagsaktuelt tema og er også grunnleggende for at alle mennesker skal ha gode liv. I dag legges det ikke skjul på verken kropp, fysisk- og psykisk helse eller seksualitet. Det er blitt mer åpenhet om temaene og mindre tabu å snakke om, spesielt blant ungdom i samfunnet. Dette kommer tydelig fram gjennom sosiale medier, spesielt gjennom Instagram og TikTok. På grunn av dette anser jeg dette tverrfaglige temaet som svært viktig i skolen ettersom lærere er sentrale personer i unges liv, samt at skolen skal bidra til å legge et godt grunnlag for elevenes videre liv.

Kunnskapsløftet 2020 inkluderer det tverrfaglige temaet *folkehelse og livsmestring* og inneholder mål for dette både i den overordnede delen og i læreplanen for norsk. Ved bruk av *Skam* i ungdomsskolen legges det til rette for diskusjoner rundt helse, levevaner, mediebruk, seksualitet og rusmidler og kan dermed bidra til å ruste elevene til å håndtere medgang og motgang, samt personlige og praktiske utfordringer på best mulig måte (Udir, 2020). Dette bekrefter nytten av å benytte *Skam* som en ressurs i klasserommet gjennom LK20s overordnede del. Et av læringsmålene i norskfaget er at elever skal lese skjønnlitteratur og reflektere over tekstens formål, innhold, sjangertrekk og virkemidler. Dette gjøres mulig gjennom *Skam* som sammensatt tekst. Et annet læringsmål er at elevene skal utforske og reflektere over hvordan tekster framstiller unges livssituasjon (Udir, 2020). Dette er høyst relevant ved bruk av *Skam* som valg av tekst i ungdomsskolen, fordi serien tematiserer flere unge menneskers liv på skolen og på fritiden i vår samtid.

Bruken av serien *Skam* i denne masteroppgaven skal ikke sees på som en bestemt fasit, men heller som et eksempel på hvordan en populær dramaserie kan brukes i norskundervisning på ungdomstrinnet. Denne studien åpner opp for bruk av film og serier generelt i skolen, og det er ønskelig at leseren ser innholdet og muligheten det legges opp til som overførbart til andre filmer, serier og medier. Den valgte serien kan risikere å bli avleggs. I sin form er den et bilde av samtidens ungdomstid med risiko for at den av kommende ungdomskull kan oppfattes som utdatert og umoderne for fremtidig undervisning. Dagens kultur endrer og utvikler seg stadig, og ungdommen likeså, i takt med sin samtids påvirkning. Dette er noe vi ser gang på gang når det kommer til film, serier og tv. Materialet vil likevel alltid kunne være aktuelt når det kommer til samfunnsutvikling, kultur og livsmestring. Aktualitet går nødvendigvis ikke ut på dato. Dette er noe vi ser i flere nordiske bøker og tv-serier hvor livsmestring viser seg som en konsekvens av en god historie. Spesielt vil jeg trekke fram Astrid Lindgrens litterære verk om Pippi Langstrømpe (bøker org. utgitt i 1945-1948) og Emil i Lønneberget (bøker org. utgitt i 1963, 1966, 1970), og tv-seriene Ante (1975-1976), Barna på Stangnes (1976) og AF1 (2008) som gode historier hvor livsmestring som konsekvens kan observeres.

1.3 Problemstilling og avgrensning

Tidligere har det vært skrevet om nettserien *Skam* i artikler, i tidsskrifter, på nettaviser, og i bachelor- og masteroppgaver. Det er også laget ferdige undervisningsopplegg (Signatur, u.å.) om serien som er publisert på nett for andre å benytte seg av. Her har flere gjerne tatt for seg en av sesongenes hovedpersoner knyttet til et spesifikt skolefag, eller fenomenet *Skam* i seg selv og benyttet ressursen i skolesammenheng eller i sammenheng med andre fenomener som språk og samfunnsutvikling. Det er også flere oppgaver som er knyttet til temaet *folkehelse og livsmestring*, blant annet med vekt på psykisk helse og identitetsutvikling. Min oppgave skal ta utgangspunkt i temaet nevnt ovenfor, men med hovedvekt på levevaner og livsmestring. Jeg har utarbeidet en problemstilling som lyder slik:

Hvordan kan den multimodale fiksjonsteksten Skam bidra til det tverrfaglige temaet «folkehelse og livsmestring» i norskfaget på ungdomstrinnet?

For å spisse oppgaven min enda mer har jeg valgt å ta for meg Vilde, en av seriens karakterer som har fått mindre avsatt tid i serien. Jeg har derfor utarbeidet to

forskningsspørsmål; et som omhandler tematiseringen av levevaner og livsmestring gjennom karakteren og et som handler om hvordan karakteren kan nyttes i et didaktisk arbeid. Disse lyder slik:

På hvilken måte tematiserer serien Skam potensielt unges levevaner og livsmestring gjennom karakteren Vilde?

og

Hvordan kan karakteren Vilde nyttes i et metodisk arbeid på ungdomstrinnet hvor livsmestring ligger til grunn for norskundervisningen?

Vilde som karakter har vært gjenkjennbar i mitt eget møte med medstudenter og elever gjennom jobb, praksis og eget utdanningsløp. Det er ikke nødvendigvis karakteren som helhet som er gjenkjennbar, men heller spesifikke trekk og egenskaper ved henne. Vilde som karakter er sentral i serien, men står likevel utenfor rampelyset. I jentegjengen er de fem stykker hvorav tre av dem har en egen sesong. Vilde er én av de to jentene i gjengen som ikke har en egen sesong. Dette er også en av grunnene til at jeg valgte å skrive om akkurat henne ettersom omfanget av allerede skrevne oppgaver med utgangspunkt i henne er begrenset. Etter å ha undersøkt et utvalg universitetsoppgaver som er skrevet om *Skam* har jeg ikke kommet over andre oppgaver som er skrevet om karakteren Vilde.

1.4 Studiens hensikt

Tidligere kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby uttalte seg i et debattinnlegg i 2020 i avisen Aftenposten om innføringen av de tre nye, tverrfaglige temaene *folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, og bærekraftig utvikling*. Hun skriver at folkehelse og livsmestring ikke er et eget skolefag, at elevene ikke blir målt på om de er nok til stede i øyeblikket og at livsmestring i skolen ikke handler om at skolen skal kontrollere om elevene mestrer livet. Deretter påpeker hun at skolen er en viktig arena for å forberede elever for både medgang og motgang, samt personlige og praktiske utfordringer i livet.

Folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling.

Dette er store og aktuelle samfunnsutfordringer elevene nå skal møte og arbeide med i

flere ulike fag. Disse tre nye, tverrfaglige temaene skal hjelpe elevene å knytte det faglige innholdet til utfordringer de kan kjenne igjen i livene sine eller i samfunnet rundt seg (Guri Melby, 2020).

Det er en slik holdning til det tverrfaglige temaet *folkehelse og livsmestring* jeg mener er viktig å inneha som lærer i skolen. Tanken med å benytte serien *Skam* i ungdomsskolen er at elevene eksponeres for både medgang og motgang, og personlige og praktiske utfordringer som de selv kjenner på, eller kan komme til å kjenne på senere i livet. En slik kontrollert eksponering ved bruk av en ungdomsserie vil kunne åpne opp for diskusjon rundt temaet uten at det skal oppfattes som «terapi». Dette kan være en hårfin balansegang for lærer, spesielt ved bruk av eksempler som inneholder for eksempel kosthold og trening, selvtillit og selvbilde, og undervisningen kan berøre sosiale forhold der den enkelte elev kan kjenne seg igjen.

Studiens hensikt er å undersøke hvordan det tverrfaglige temaet *folkehelse og livsmestring* kan hensiktsmessig oppfylles ved bruk av multimodale tekster, herunder ungdomsserien *Skam*, i norskfaget på ungdomsskolen. For å finne svar på dette gjøres en filmteknisk analyse av to scener fra serien og scenene kontekstualiseres opp mot samfunnet som elever i dag er en del av. Dette sees i sammenheng med målet om folkehelse og livsmestring i den overordnede delen av læreplanen, samt læreplanen i norsk. I tillegg vil også kjerneelementet *tekst i kontekst*, som vi finner i læreplanen i norsk, trekkes fram som en forlengelse av det tverrfaglige temaet.

1.6 Disposisjon

Oppgaven er strukturert i seks hovedkapitler. Innledningsvis gis en innføring i bakgrunn for valg av tema, temaets aktualitet og studiens hensikt. I første del av teoridelen gis en begrepsavklaring. Videre presenteres læreplanen, Rosenblatts vinkling på resepsjonsteorien, filmteori og teknologi i skolen. Metodekapitlet forteller om den metodiske framgangsmåten som er benyttet og hvilke vurderinger som er gjort underveis i studien. Videre i kapitlet for analysen presenteres materialet og selve analysen som ligger til grunn for oppgaven, slik at problemstillingen kan drøftes og besvares. Avslutningsvis rundes oppgaven av med en oppsummering og en konklusjon.

2.0 Teori

Dette kapitlet tar for seg teorien som ligger til grunn for denne analysestudien. I første del av kapitlet vil jeg gjøre rede for sentrale begreper som er aktuelle for problemstillingen og forskningsspørsmålene. Jeg tar for meg hva læreplanen sier om det tverrfaglige temaet *folkehelse og livsmestring* i både den overordnede delen og i norskfaget, samt hvordan å bruke *Skam* i ungdomsskolen legger til rette for å oppfylle norskfagets kjerneelement *tekst i kontekst*. I tillegg tar jeg for meg Louise Rosenblatts vinkling på resepsjonsteorien og hvilken grunnleggende funksjon denne har. Jeg tar også for meg noe om filmteori og filmanalyse, samt bruk av teknologi i skolen. I kapitlets avsluttende del trekker jeg fram og sier noe om seks forskningsartikler som støtter opp denne analysestudien.

2.1 Aktuell forskning

Når det kommer til bruk av film i skolen er en aktuell forskningsartikkel jeg ønsker å trekke fram *Hvilken litteratur møter elevene i norskfaget?* av Ida Lodding Gabrielsen og Marte Blikstad-Balas. Jeg ønsker å starte med denne for å trekke fram hva slags litteratur elevene faktisk møtte i klasserommene der denne forskningen tok plass. I tillegg ønsker jeg å bruke artikkelen *Hvilke læremidler bruker norsklærerne på åttende trinn?* av Marte Blikstad-Balas og Kirsti Klette, for å komplettere førstnevnte artikkel.

En artikkel jeg ønsker å fokusere ekstra på er artikkelen *Teknologi i skolen – mulighet eller distraksjon?* av Svein Heddeland og May-Elin Horverak. Denne artikkelen vil bli omtalt i et eget delkapittel under kapitlet om det teoretiske rammeverket som ligger til grunn for studien ettersom den aktualiserer et viktig tema i denne analysestudien – bruken av teknologi i klasserommet. Artikkelen er høyst aktuell i denne konteksten og påpeker viktige momenter når det kommer til teknologi i relasjon til elevers læringsprosesser. Studien er gjennomført med fokus på norskfaget og språkfag.

Livsmestringsaspektet i denne oppgaven belyses av Ingvild Margrethe Birkelands forskningsartikkel *Livsmestring på timeplanen?* (Birkeland, 2020). Denne tar for seg kritiske innvendinger til at psykisk helse er tatt med i læreplanen fra både fagfolk og skolepolitikere. Artikkelen trekker fram grunnlaget for empati og vennskap mellom elever og utvikling av fellesskap som kan bidra til mestring av egne liv. Denne artikkelen balanserer kritiske innvendinger og læreplanens mål og diskuterer dem opp mot hverandre. I tillegg inkluderes

Joseph E. Champoux's artikkel fra 1998, *Film as a teaching resource*. Denne diskuterer bruken av film som en ressurs og hvordan den beriker læringsprosessen på en måte som ikke kan oppnås gjennom andre medier og ressurser. Denne er aktuell for meg å bruke ettersom den skildrer film som ressurs, fordeler og ulemper med bruk av film, og forventede effekter av undervisning med bruk av film.

2.2 Begrepsavklaringer

Å *tematisere* er et ord jeg bruker i forskningsspørsmålet mitt om unges levevaner og livsmestring. I henhold til Det Norske Akademis Ordbok (NAOB) defineres ordet *tematisere* som å *gjøre til tema* eller *behandle (tematisk)*. Når det kommer til forskningsspørsmålet «på hvilken måte tematiserer serien *Skam* potensielt unges levevaner og livsmestring gjennom karakteren Vilde?»

Livsmestring defineres av Det Norske Akademis Ordbok (NAOB) som *det å mestre livet* eller *det å få et harmonisk liv*. Hva som oppfattes som et *harmonisk liv* vil variere fra person til person ettersom vi har forskjellige ønsker og preferanser når det kommer til livsstil og levevaner. Det som er et harmonisk liv for ett menneske er ikke nødvendigvis et harmonisk liv for et annet menneske. Jeg tolker derfor dette generelt som det å være tilfreds i eget liv og egen livssituasjon.

Det finnes per dags dato ingen offisiell definisjon på ordet *levevaner* som jeg kan finne gjennom ordbøker, leksika osv. Jeg har forsøkt to ganger å kontakte Helsedirektoratet for å få deres syn på hvordan dette begrepet kan defineres, men ikke fått svar. Derfor velger jeg å lage min egen definisjon på ordet: *Levevaner* definerer jeg som *livets vaner*. Ordet har en sammenheng med ordet *livsstil* som defineres som *måte å leve på*. Likevel ser ikke jeg på disse ordene som fullstendig synonyme, men derimot nokså like, men med en liten forskjell. Jeg har derfor valgt definisjonen som nevnt ovenfor ettersom en persons levevaner ikke nødvendigvis definerer samme persons livsstil.

2.3 Ontologi

Ontologi er et begrep innenfor fysikken om hva som grunnleggende sett finnes. Innenfor begrepet antas det ikke at det vi kan se, tenke og si faktisk finnes. Stjerner, fjell, dyr, planter og mennesker er noe vi umiddelbart kan observere, og vi sier at disse tingene «finnes». Ifølge

ontologien er det ikke gitt at er sant, men det er heller noe som må utforskes filosofisk. Dette gjelder også konkrete ting. Møbler, for eksempel, finnes ikke i seg selv, men er satt sammen av andre ting og dermed skapt. Et sentralt ontologisk spørsmål kan være om slike objekter, som er komplekse og satt sammen av flere deler, faktisk finnes. I bunn og grunn handler ontologi om hva virkeligheten egentlig består i (Bøhn, 2020).

«Den ontologiske forutsetningen er at det eksisterer mange virkeligheter. Virkeligheten blir sett på som kompleks, i stadig forandring og konstruert av de enkelte som er involvert i en forskningssituasjon» (Nilssen, 2012, s. 25). Hvem som forsker og hvem som er deltagere i et forskningsprosjekt er med på å påvirke undersøkelsen ettersom de kan oppfatte virkeligheten ulikt. Kvalitative forskere ønsker tak i deltakerens oppfatning av virkeligheten. Kunnskap konstrueres når forsker og deltaker møtes, og det er dette som er deres samarbeidsforhold. Datamaterialet konstrueres i samspill mellom forsker og deltaker, og relasjon dem imellom er derfor viktig. Virkeligheten og kunnskapen blir dannet i møtet mellom forskeren og deltakeren.

Om virkeligheten faktisk er noe som eksisterer, eller om den konstrueres av et individ, er et spørsmål som avhenger av vårt syn på verden, vår ontologi. Våre forskjellige oppfatninger av verden og det som skjer rundt oss vil gi ulike svar på hva som er virkelig, hva som er sant og hva som er usant. Dette er noe vi kjenner igjen fra det vi vet om Rosenblatts resepsjonsteori. Leseren er den som skaper mening av teksten, og med utgangspunkt i ulike erfaringer, oppvekst, kunnskaper og ferdigheter vil vi kunne tilegne den samme teksten ulik mening.

2.4 Læreplanen

I den overordnede delen i Kunnskapsløftet 2020 blir *folkehelse og livsmestring* definert som «et tverrfaglig tema som skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og som gir muligheter til å ta ansvarlige livsvalg (Utdanningsdirektoratet, 2020)».

Livsmestring innebærer «å kunne forstå og påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv» og «skal bidra til at elevene lærer å håndtere medgang og motgang, og personlige og praktiske utfordringer på en best mulig måte (Udir, 2020)». Dette er en del av grunnlaget for min masteroppgave. Når det kommer til livsmestring og levevaner ser jeg på det som essensielt for enhver å ha kunnskaper som fremmer god psykisk helse, evne til å håndtere

medgang og motgang og å forstå og påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv.

I norskfaget innebærer temaet «folkehelse og livsmestring» at elevene skal kunne uttrykke seg skriftlig og muntlig slik at de får et grunnlag for å kunne uttrykke egne følelser, tanker og erfaringer (Udir, 2020). Bruk av litteratur, i denne oppgaven eksemplifisert med serien *Skam*, kan bekrefte eller avkrefte elevers selvbilder, noe som kan bidra til identitetsutvikling og livsmestring (Udir, 2020). I serien blir seerne introdusert for mange forskjellige karakterer, og det er sannsynlig at de fleste vil kjenne seg igjen i én eller flere. Disse karakterenes syn på livet, meninger og handlinger kan være med på å bekrefte eller avkrefte elevers selvbilder. For elevers selvbilde kan dette ha mye å si, og på bakgrunn av dette er det viktig å også diskutere de mer alvorlige hendelsene og situasjonene livet kan by på. Diskusjon kan gi elevene mulighet til å uttrykke sine egne følelser, tanker og erfaringer muntlig. Det er også mulig å gjøre dagboknotat, skrive novelle eller fortelling basert på egne følelser, tanker og erfaringer. Dette er med på å gi elevene muligheten til å uttrykke seg skriftlig, enten de bare skriver til seg selv eller for å dele med andre.

I læreplanen for norskfaget finner vi også en del som definerer planens kjerneelementer. Her ser vi en underoverskrift som heter «tekst i kontekst». Denne handler om at elever skal «lese tekster for å oppleve, bli engasjert, under seg, lære og få innsikt i andre menneskers tanker og livsbetingelser». I tillegg er norskfaget i dag basert på et utvidet tekstbegrep, noe som betyr at elever skal «lese og oppleve tekster som kombinerer ulike uttrykksformer». Disse tekstene skal også knyttes til elevenes egen sanntid (Udir, 2020). Arbeid med *Skam* i skolen bidrar til å oppfylle dette kjerneelementet. Serier og film er tekster som i ofte kombinerer ulike uttrykksformer. De vanligste uttrykksformene er bilde, lyd, tekst og musikk.

2.5 Rosenblatt og resepsjonsteori

Denne masteroppgaven er valgt forankret i Louise Rosenblatt og hennes vinkling på resepsjonsteorien på bakgrunn av valget av bruk av film som sammensatt tekst i skolen. I klasserommene i dag finner vi flere elever hvor alle har hver sin bakgrunn. Denne forskjellen i bakgrunn vil være med på å forme hver enkelt elev sitt syn og tolkning på det som skjer i en scene. Dette er noe vi kjenner igjen i Rosenblatts resepsjonsteori. Her er en kort introduksjon av Rosenblatt og hennes vinkling på resepsjonsteorien.

Rosenblatt var en innflytelsesrik teoretiker i litteratur, lesepedagogikk, kritisk teori og utdanning. Hun var professor i pedagogikk ved New York University fra 1948 til 1972. Rosenblatt er mest kjent for *reader-response*-teorien (resepsjonsteorien), og hennes teori om lesing av litteratur har fått fast plass som en av metodene brukt til leseforståelse og forbedring av leseopplæring gjennom hele skoleløpet. Hun var medlem i *the Conference on Methods in Philosophy and the Sciences* ved Columbia University på 1930-tallet og studerte arbeidet til John Dewey, Charles Peirce og William James (Shook, 2019).

I *The Acid Test For Literature Teaching* presiseres det at et litterært arbeid et bestemt og personlig arbeid ettersom det er elevenes egne tanker, erfaringer og følelser som gir mening til symbolene i en tekst. Dette betyr at resultatene av prosessen er produsert gjennom en mer eller mindre imaginær opplevelse (Rosenblatt, 1956, s.66-67). Resepsjonsteorien fungerer altså som et dynamisk samarbeid mellom leser og tekst, hvor det er leserens egne tanker og kreativitet som er med på å forme og tolke teksten. Når lærer underviser i litteratur er det derfor viktig å tenke over hvordan elevene lærer å gi mening til tekst og symboler. Når vi arbeider med tekst handler det ikke om teksten som en separat og fast del, men heller om hvordan elevenes bevissthet er meningsskapende for innholdet gitt ens livssituasjon (Rosenblatt, 1956, s.67). Dette betyr at tolkning og forståelse av en tekst vil fusjoneres med leserens erfaringer, tanker og idéer.

2.6 Filmanalyse og filmteknikk

Filmanalyse handler om å nærmere studere de ulike delene av en film. Det handler om å se etter sammenheng, hva filmen handler om og hvordan den er bygd opp. Et slikt arbeid gir vedkommende lærdom i å systematisk se, oppdage og vurdere en films kvaliteter. Dette vil bidra til å forstå hvorfor en film påvirker på den måten den gjør, lære om film og filmspråk, og gjøre vedkommende til en mer kritisk mediebruker (Andersson, 2019).

Filmteknikk, også kalt filmatiske virkemidler, handler om filmtekniske og kunstneriske grep en filmskaper benytter for å påvirke publikums følelser. Disse deles inn i to kategorier; visuelle og auditive virkemidler (Andersson, 2022). Eksempler på visuelle filmtekniske virkemidler er lys og skygge, farger, skuespilleren, kamerabevegelser og kameravinkel, bildekomposisjon og bildeutsnitt, samt setting. Settingen er det som viser oss hvor handlingen utspiller seg. Dette gjelder både geografisk og i sosiale miljø. I tillegg informerer den om når hendelser finner sted (Engelstad & Tønnessen, 2011, s.78).

Eksempler på auditive filmtekniske virkemidler er tale og verbalspråk, musikk, samt kontentum. Kontentum omfavner all lyd i en scene som ikke er musikk eller tale. Dette kan deles opp i to hovedgrupper som kalles *reallyd* og *effektlyd*. Reallyd er lyder som naturlig hører hjemme i en setting, for eksempel fuglekvisper, trafikkstøy, fottrinn og lignende. Effektlyd er lyd som forsterkes utover det realistiske. Dette ser vi ofte i skrekk- og katastrofefilmer hvor noe voldsomt og dramatisk skjer. Samtidig kan effektlyd også omfatte et fravær av lyd da dette i seg selv kan være effektskapende (Engelstad & Tønnessen, 2011, s.107).

2.7 Narratologi og karakteranalyse

Nå vi først tar for oss en film, eller i dette tilfellet episoder fra en dramaserie, er det også nødvendig å nevne noe om narratologi og karakteranalyse. Valget om å skrive om disse to elementene sammen er ikke tilfeldig. Teori og analyse er sterkt knyttet til hverandre ettersom det teoretiske aspektet vil assosieres med de analytiske beretningene om fortellingens innhold. Samtidig forbindes analyse også til drøfting av eksempler fra filmens handling (Engelstad, 2015, s.21). Det er dette som danner grunnlaget for hvordan vi seere opplever scenene som vi bevitner.

Et narrativ består alltid av to nivåer, hvor det første nivået er historie, eller *story*, og har med innholdet i handlingen å gjøre. Det er dette som forteller oss hva som skjer, hvilke karakterer vi møter og hvilke steder vi drar til. Det andre nivået er diskurs, eller *discourse*, og behandler hvordan historien fortelles. Disse nivåene til sammen er det som utgjør innholdet og uttrykket til den aktuelle filmen eller scenen (Engelstad, 2015, s.18-19). Det finnes mange måter å organisere en historie på, noe vi kan kjenne igjen fra forskjellige sjangre. Alt fra persongalleri og ornamentering av handlingen til handlingsforløp og rekkefølge som kan variere og det er dette som er med på å skape de forskjellige fortellingene.

Når vi ser en film får vi et umiddelbart visuelt inntrykk av de enkelte karakterene. Vi legger merke til hvordan de ser ut, hvordan de prater og hvordan de handler. Selv om vi ikke vet hvem de er, gir dette, sammen med omgivelsene de befinner seg i, oss som observatører et inntrykk av hva slags person de er (Engelstad, 2015, s.59). I *Skam* møter vi vennegjengen på fem, som til tross for at de møtes hver skoledag på Hartvig Nissen skole, og også tilbringer store deler av fritiden sammen, er alle svært forskjellige. Dette kommer fram gjennom måten vi observerer at de kler seg på og ter seg på, og på innblikket vi får i deres holdninger. Dette

kalles *karakteranalyse* og handler om å avkode og å skape seg et bilde av hver karakter, og danner også grunnlaget for hvordan vi som seere opplever en fiktiv karakter.

2.8 Teknologi i skolen

I den overordnede delen av LK20 er digitale ferdigheter en del av det elevene skal sitte igjen med etter endt skolegang. Bruken av digitale ferdigheter vil variere mellom de forskjellige fagene og skal skje i samspill med utviklingen av faglig kompetanse. I norskfaget handler digitale ferdigheter om «å kunne finne, vurdere og bruke digitale kilder i arbeid med tekst» (Utdanningsdirektoratet, 2020). Elever skal først kunne skape enkle sammensatte tekster og videre planlegge, utvikle og redigere mer kreative sammensatte tekster ved hjelp av egen kunnskap om samspillet mellom de forskjellige uttrykksformene (Udir, 2020).

Artikkelen *Teknologi i skolen* av Svein Heddeland og May-Olaug Horverak viser til en rapport fra prosjektet *Digital læring i Askerskolen*. Denne rapporten viser at elever opplever mestring gjennom digitale oppgaver og at bruk av digitale enheter er lærerikt og gjør skolehverdagen enklere (Heddeland & Horverak, 2022). En annen studie som er trukket fram i artikkelen viser at norsklærere opplever at datamaskin i undervisningen kan oppleves som forstyrrende, og at de ser bekymringsfullt på at elever ikke er like opptatt av å kunne noe, ettersom de er vant til å benytte Google for å finne svar.

Som kommende norsklærer ser jeg tydelig bekymringene til lærerne i rapporten. Selv har jeg erfart at flere elever relativt lett lar seg distrahere av teknologien som brukes i skolen, spesielt i norskfaget som innebærer lesing og skriving ved bruk av forskjellige metoder og hjelpemidler. Likevel er det nødvendig at elever kan benytte seg av teknologien som en ressurs i dagens samfunn.

Heddeland og Horverak konkluderer i artikkelen med at de ser et behov for et fokus på elevens utvikling av gode læringsstrategier slik at mulighetene teknologien gir i de ulike fagene kan utnyttes optimalt. De peker på funn som viser at elever i språkfag er i større grad oppmerksomme på mulighetene og begrensningene som teknologien tilbyr for kommunikasjon enn elever i norskfaget. De påpeker at det er viktig at skolen tilrettelegger bruken av teknologi og også bevisstgjør elevene om hvilke muligheter de har ved bruk av teknologi. På denne måten kan uheldige effekter minimeres og nytten av teknologiske verktøy maksimeres. Dette krever også at lærere selv har kunnskap og kompetanse på teknologiens

affordanser og hvilket potensiale de har i kombinasjon med andre læringsstrategier (Heddeland & Horverak, 2022).

3.0 Metodiske valg

I dette forskningsprosjektet skal jeg ta for meg utvalgte scener av ungdomsserien *Skam* hvor karakteren Vilde eksemplifiserer tematikk som er relevant innenfor temaet «folkehelse og livsmestring». Jeg skal gjøre en analyse av to utvalgte scener for så å reflektere rundt hvordan de er med på å potensielt tematisere unges levevaner og livsmestring i dag gjennom karakteren Vilde. Dette skal jeg knytte opp mot teori og forskning, for deretter å drøfte hvilken sammenheng jeg ser at dette kan ha. I tillegg skal jeg reflektere rundt hvilke muligheter lærer har når det kommer til å benytte tv-serien *Skam* og karakteren Vilde i et didaktisk opplegg på ungdomstrinnet hvor levevaner og livsmestring ligger til grunn for undervisningen.

Selv om mitt forskningsprosjekt er en analysestudie, benytter jeg meg av flere forskjellige metoder og tilnæringsmåter. Ontologi og hermeneutikk er noe som vil følge med gjennom hele mitt forskningsprosjekt. Det vil ikke være noe som jeg spesifikt vil gå i dybden på, men det vil ligge til grunn for hvordan forskningen er gjennomført og resultatene av dataanalysen. Jeg har valgt å skrive noe om ontologi ettersom det er med disse øynene jeg vil gjennomføre analysen og studien. Alt henger sammen, og erfaringsmessig mener jeg at kunnskap er noe som skapes best i fellesskap.

3.1 Hermeneutikk

Hermeneutikk er læren om fortolkning av tekst og betegner en filosofisk teori om all forståelse (Alnes, 2020), og kan også kalles forståelselære. Som metode kan vi benytte hermeneutikk når vi skal fortolke en film, en sosial sammenheng, en sang, eller noe annet. Fortolkninger er noe som alltid vil finne sted blant mennesker og vil derfor ikke være mulig å bevise at er sanne til enhver tid (Ebdrup, 2012). Hermeneutikk som metode handler derfor om fortolkning av noe som kan sees eller høres. Alle mennesker tolker til enhver tid, og hvert menneske tolker forskjellig. Selv om våre oppfatninger til tider kan være svært like, gir dette likevel ingen fasit på hvordan det vi tolker *faktisk er*.

Når vi skal benytte hermeneutikk som metode kan vi benytte oss av den hermeneutiske sirkel. Denne viser oss at for å forstå noe som har mening, altså en tekst, en handling, en historie eller et bilde, må vi alltid i fortolkningen av detaljer gå ut fra en forhåndsforståelse av helheten som de hører hjemme i. Forståelsen vi da oppnår av hver enkelt detalj vil dermed påvirke forståelsen av helheten. Når det kommer til fortolkning må vi også ta i betraktning det individet som har fortolket. Hvorvidt en fortolkning vil representere en subjektiv eller objektiv oppfatning kan diskuteres (Pettersen, 2020) ettersom alle mennesker har ulike forutsetninger som ligger til grunn for deres fortolkninger. Dette kan sees i sammenheng med Rosenblatts vinkling på resepsjonsteorien (Rosenblatt, 1956, s.66-67) hvor det er elevenes erfaringer, tanker og idéer som ligger til grunn for tolkningen av teksten og dens symboler. Det vil si at tolkningen av en tekst fusjoneres med ens egne erfaringer, tanker og idéer, noe som vil kunne legge et subjektivt lys over fortolkningen. Likevel kan meningsutveksling gi en nærmere intersubjektiv fortolkning, men fortsatt er det relevant å spørre hvordan en fortolkning kan legitimeres (Pettersen, 2020).

3.2 Valg av forskningsmetode

Som en del av det å skrive masteroppgave er valg av forskningsmetoder en sentral del av prosessen. For å kunne forske og rapportere er det nødvendig at vi som forskere benytter oss av ulike metoder slik at vi kan få fram ny kunnskap, samt etterprøve i hvor stor grad våre påstander er sanne, gyldige eller holdbare (Dalland, 2017, s.52). I denne oppgaven ses ungdomsserien *Skam* i sammenheng med dagens ungdom i dagens samfunn. Her vil læreplanen i stor grad være med på å kontekstualisere serien og å sette den i sammenheng med dagens samfunn.

Denne masteroppgaven knytter det filmtekniske opp mot undervisning i ungdomsskolen og hvordan serien kan bidra til det tverrfaglige temaet *folkehelse og livsmestring*. Denne formen for filmanalyse tjener formålet med studien ettersom den i lys av norskfaget vil gi rom for elevenes refleksjon over tekstens formål, innhold, sjangertrekk og virkemidler (Udir, 2020). I tillegg er både visuelle og auditive elementer er med på å avgjøre seerens inntrykk av en karakter, noe som igjen påvirker hvordan karakteren kan nyttes i norskfaglig undervisning på ungdomstrinnet.

3.2.1 Kvalitativ metode

Kvalitativ metode er en samlebetegnelse for forskningsmetoder som benyttes ved innsamling og analyse av kvalitative data. Vanligvis foreligger slike data i form av tekst. Dette kan være metoder som deltakende observasjon, forskjellige typer intervjuer, innholdsanalyse eller fokusgrupper. En slik studie baseres gjerne på mye data fra få enheter, og i noen tilfeller kun én enhet. Hensikten med en kvalitativ studie er ofte å oppnå helhetlig forståelse og dybdekunnskap om et tema, eller å utvikle nye begreper og kategorier. Det er også vanlig at studien formulerer hypoteser og teorier (Grønmo, 2023). Styrken ved bruk av kvalitative metoder er at studien kan gjøre et dypdykk inn i kun én enhet. Svakheten ved bruk av kvalitative metoder er at forskeren står i fare for å legge inn subjektive tolkninger og intensjoner. Dette er en fallgrube som kan påvirke studiens validitet og reliabilitet, og må passes på.

I min studie skal jeg undersøke temaene *levevaner* og *livsmestring*. Studien består av kun én enhet som skal undersøkes, nemlig tv-serien *Skam*. Jeg mener at denne tematikken vil være tjent med å studere kvalitativt på grunn av nettopp dette. Å benytte kvalitativ metode gir forskeren muligheten til å oppnå helhetlig forståelse og dybdekunnskap om et tema. Gjennom denne studien vil kvalitativ metode derfor åpne opp for å få en mer helhetlig forståelse for hvordan unges levevaner og livsmestring framstilles gjennom karakteren Vilde i dramaserien. Den kvalitative metoden gir meg som forsker mulighet til å samle inn mer omfattende data om Vilde og scenene som skal analyseres slik at jeg kan gjennomføre en analysestudie. På denne måten kan jeg se på de ulike virkemidlene som brukes og hvordan den multimodale teksten kommuniserer med seeren/leseren og samfunnet.

3.2.2 Dokumentanalyse

En dokumentanalyse, også kalt innholdsanalyse, er en metode innen samfunnsvitenskapen som benyttes til analysering av innhold i skriftlige eller muntlige tekster. Metoden kan også benyttes ved analyse av bilder, videoer eller filmer og benyttes også for å analysere tekster i både tradisjonelle og sosiale medier (Grønmo, 2020). En slik dokumentanalyse kan både gjøres kvalitativt og kvantitativt, og i denne oppgaven er det kvalitativ dokumentanalyse som benyttes.

Kvalitativ dokumentanalyse handler om fortolkning av hvilken betydning eller mening som knyttes til ulike typer av innhold. Metoden innebærer systematisering av utvalgte tekster,

bilder eller andre dokumentariske kilder. Hensikten med en kvalitativ dokumentanalyse er at forsker skal få innsikt i hvilke meninger, verdier, holdninger eller fortellinger som er viktige for ulike tekster (Grønmo, 2020). I denne masteroppgaven blir innholdet til dels fortolket i en samfunnmessig sammenheng hvor *Skam* har innpass i, og er derfor en del av en større kontekst.

3.2.3 Casestudie

For å gjøre funn i denne studien krever det etablering av en helhetlig forståelse for Vilde som karakter og den virkningen hun har i *Skam* når det kommer til folkehelse og livsmestring. I dette tilfellet vil en casestudie tjene formålet godt ettersom dens formål er å utvikle inngående kunnskap om enheten som studeres (Grønmo, 2020). Denne masteroppgaven benytter seg av tre scener. Den første scenen fungerer som en presentasjon av karakteren, mens de to andre scenene vurderes opp mot hverandre i diskusjonen. Den første analysen av Vilde utforskes derfor som en casestudie, mens de to andre analysene er en komparativ casestudie hvor hver av enhetene studeres hver for seg, men på samme måte, slik at de til slutt kan sammenliknes (Grønmo, 2020). Dette kan danne grunnlaget for nye oppdagelser og hypoteseutvikling som kan undersøkes nærmere.

3.2.4 Analysemetode

Denne masteroppgaven er i seg selv en analyseoppgave hvor to utvalgte scener fra serien skal analyseres med fokus på karakteren Vilde og hennes personlige utvikling. Selve analysedelen av oppgaven er delt inn i tre deler; det første møtet med Vilde, utvalgte scene 1 og utvalgte scene 2. Scenen med det første møtet med Vilde fungerer som en introduksjon til analysen. Her kan vi se hvilket umiddelbare visuelle inntrykk seere av serien kan få av Vilde som karakter gjennom det første møte med henne.

Det er i hovedsak filmanalyse jeg kommer til å arbeide med i denne masteroppgaven. I tillegg til karakteranalysen tar jeg for meg hvordan filmteknikk påvirker framstillingen av fortellingen for seeren og hvilken effekt dette har. Til slutt skal dette til sammen bli en helhetlig analyse. Noen eksempler på filmteknikk er setting, farger, bildekomposisjon og -utsnitt, kameravinkel, tale, musikk og kontentum (Engelstad & Tønnessen, 2011, s78-92). Ut fra dette skal jeg tolke resultatene og diskutere problemstillingen og forskningsspørsmålene i lys av analysene og diskusjonen. Når det kommer til gjennomføringen av filmanalysen ser jeg

på visuelle elementer som lys og farger, bildekomposisjon, bildeutsnitt, kameravinkel, kamerabevegelser og setting. Jeg ser også på auditive elementer som tale og verbalspråk, musikk, relasjonen mellom musikk og bilde, og kontentum (Engelstad & Tønnessen, 2011, s.78-92). Selve resultatet av disse analysene skal ikke analyseres i seg selv, men heller diskuteres opp mot ungdomsskolen i dag og hvilket potensiale disse har som en del av undervisning i norskfaget.

3.2.5 Kamera som forteller

I film er det per definisjon kamera som er øyet som ser, og er derfor også fortelleren av den visuelle handlingen. I *Skam* er det kamera som bestemmer hva som skal fortelles, hva vi ser og hva vi hører. Historier kan fortelles på mange forskjellige måter, og måtene kan også veksles underveis i fortellingen (Tørdal, Ferderl & Stokkedal, 2019). Dette er også tilfellet i *Skam*, men når det kommer til de to utvalgte scenene framstilles de på likt vis. Til tross for at hver sesong forteller historiene til hver sin hovedrolle oppfattes ikke kamera som en subjektiv forteller, men heller som en referent som formidler hva som skjer.

Det finnes både synlige og skjulte fortellerposisjoner i film. En synlig forteller er en forteller som gir seg til kjenne gjennom voice-over (fortellerstemme) eller kommentering av handlingen. Ved bruk av en skjult fortellerposisjon skal seerne få en følelse av at de er vitner til det som skjer i stedet for at handlingen fortelles til dem (Tørdal & Stokkedal, 2019). Denne skjulte fortellerposisjonen oppleves handlingen som om seeren selv er til stede i fortellingen og selv bevitner det som skjer (Engelstad, 2015, s.202). En forteller kan også være aural eller personal. En personal forteller er som regel en som selv er med i handlingen, mens en aural forteller er en som observerer hendelsene utenfra uten å selv delta i handlingene. I tillegg kan en aural forteller velge å legge synsvinkelen til en av karakterene (Ferderl & Abusland, 2019).

Synsvinkelen er den oversikten over handlingen og personene vi som seere får gjennom fortelleren, og denne kan være intern eller ekstern. Den interne synsvinkelen gir oss som seere fortellingen *innenfra* og ligger derfor hos en av karakterene. Vi ser derfor handlingene gjennom øynene til den karakteren hvor synsvinkelen ligger og kan få innsikt i tankene og følelsene til karakteren. Den eksterne synsvinkelen ligger *utenfor* handlingen. Vi ser karakterene og hendelsene, men får ikke innblikk i noens tanker eller følelser (Ferderl & Abusland, 2019) uten av de selv deler dem med oss. En slik ekstern synsvinkel er med på å gi

oss som seere følelsen av å være til stede i rommet og at vi kan observere handlingen som utspiller seg der, akkurat som en «flue på veggen». Vi ser det som skjer uten at noen av karakterenes perspektiver spiller inn på framstillingen av handlingen.

3.3 Utvalg, kontekst og datainnsamling

Nettserien *Skam* har fire sesonger som inneholder mellom ti og tolv episoder hver. På grunn av et større antall episoder vil det å inkludere samt analysere samtlige scener hvor Vilde er til stede, verken være naturlig eller praktisk. Å foreta et så begrenset utvalg av scener for gransking og analyse er utfordrende, spesielt for en serie som også har en synkron handling i sosiale medier. Likevel vil dette være det mest praktiske med tanke på masteroppgavens omfang. På grunn av dette har jeg derfor valgt å ta utgangspunkt i to scener hvor jeg mener at temaet levevaner og livsmestring kommer tydelig fram, og som kan egne seg til bruk i undervisning. Dersom dette skal kunne brukes som en del av undervisningen vil det være tidssparende å velge ut enkelte scener samtidig som lærer får rettet fokus mot den scenen som vil være relevant å ha en diskusjon rundt.

Datainnsamlingen til denne masterstudien vil hovedsakelig bestå av tre utvalgte scener fra to forskjellige episoder fra serien. Ved bruk av disse foretas en filmanalyse og analyse av karakteren Vilde i serien *Skam*. I tillegg vil jeg benytte meg av Rosenblatts resepsjonsteori, litteratur, LK20, debattinnlegg og artikler for å støtte opp analysene og mine refleksjoner. Dette skal settes i sammenheng for så å diskuteres opp mot bruk i undervisning for dagens ungdom.

3.6 Etiske vurderinger

En av de etiske vurderingene mine handler om karakteren Vildes påvirkning på unge mennesker i dag. Under et av skriveverkstedene vi hadde ved universitetet i høst diskuterte vi hverandres oppgaver. Etiske vurderinger kom opp som tema i diskusjonen og jeg fortalte om min masteroppgave til min gruppe. Jeg meddelte at jeg hadde vansker med å finne etiske vurderinger i min oppgave ettersom studien skal være en analyseoppgave med diskusjon rundt bruk i klasserommet. Da fortalte en av mine medstudenter meg at hun selv ble svært påvirket av et av Vildes utsagn i sesong 2 episode 4 da hun så serien for første gang da den var ny. Det var en kommentar om potet. Vilde uttrykker at hun ikke liker potet fordi det er usunt.

Min medstudent tolket denne scenen som at Vilde var redd for å bli overvektig. Hun fortalte at hun ble svært påvirket av denne scenen og potet-kommentaren, og at hun undersøkte på internett om dette var sant eller ikke, fordi hun selv var redd for å bli tjukk. Denne scenen virket da på henne som en forsterker på en usikkerhet hun allerede selv hadde om egen kropp.

I serien ser vi også en scene hvor Vilde sorterer salaten. I tillegg ser vi henne spise lite og trene mye gjennomgående i serien. Dette er noe som kan være med på å påvirke ungdom i retning «negativt kroppspress». Selv har jeg kjent på at inntrykk fra tv og sosiale medier kan påvirke, og kroppspress og selvbilde oppfatter jeg som noe som aldri vil «gå av moten». Jeg opplever at det har vært et gjennomgående tema på skolen fra min mor var elev og til i dag. Derfor mener jeg at diskusjon rundt kroppspress og selvbilde er viktig ettersom ungdom i dag stadig får nye inntrykk fra blant annet tv og sosiale medier, og derfor ser jeg nytten i å benytte *Skam* når det kommer til levevaner og livsmestring i skolen.

4.0 Analyse av Vilde

Valget av å benytte karakteren Vilde i undervisningssammenheng er tenkt nøye gjennom før jeg bestemte meg for å skrive denne masteroppgaven. Å benytte henne kan være utfordrende ettersom vi ikke får vite noe særlig om hjemmet og familien hennes. Dette gjør at bakgrunnen hun kommer fra er fremmed for oss som seere. I vennegjengen framstilles Vilde på én måte i, mens vi som seere oppfatter henne annerledes når vi først får møte henne i hjemmet. I de korte øyeblikkene vi faktisk får et innblikk i Vildes hjem ser vi at det er fravær av voksenpersoner som stiller opp for henne. Det er ingen som hjelper, veileder og prater med henne, og dermed får hun ikke den oppfølgingen, tryggheten og omsorgen som barn og ungdom trenger i hverdagen. Vildes handlinger kan derfor tyde på at det er utfordringer med tilstedeværelse av voksne i hennes liv.

Denne delen av oppgaven er delt inn i tre deler. Til å begynne med introduseres Vilde slik at vi får et førsteinntrykk av karakteren. Måten dette oppnås på, er å gjøre en kort analyse av første scene hvor Vilde er delaktig, deretter en karakteranalyse av henne basert på det visuelle møtet. Dette vil være med på å gi oss et inntrykk av henne slik at vi har noe informasjon før hovedanalysen. Deretter kommer analysen av første scene. Denne viser en holdning som kan være problematisk for ungdom i dag å observere, og som kan forsterke deres potensielle negative holdninger til eget selvbilde. Til slutt kommer analysen hvor Vilde

har endret holdning om mat og ernæring. Denne scenen kan være med på å positivt forsterke gode holdninger til mat og ernæring for ungdom i dag. Når det kommer til det filmtekniske tas det i denne analysen utgangspunkt i setting, lys og farger, skuespilleren, bildeutsnitt, kameravinkel og kamerabevegelser.

4.1 Det første møtet med Vilde

Vårt første møte med karakteren Vilde er i episode 1 sesong 1 ved tiden 15:47-16:52. Vi ser Vilde i flere klipp før vi blir ordentlig presentert for henne. I disse scenene er hun sammen med Pepsi Max-gjengen, som er en gjeng med jenter som oppfattes som *populære* ut fra deres oppførsel og holdninger. Sesong 1 har fokus på Eva, og vi møter derfor Vilde gjennom henne. Dette møtet skjer på toalettet på et utested hvor Vilde kommer gråtende ut fra toalettbasen og stiller seg ved vasken. Hun har blondt hår som er delvis satt opp i en høy hestehale, en 60-tallsfrisyre som jeg opplevde at var økende i popularitet blant unge jenter i 2016-2017. Denne frisyren er etter min erfaring assosiert med de *populære* jentene som sees på som trendsettere på skolen. Øynene til Vilde er sminket mørke med lange øyevipper. Hun har på seg en hvit topp med åpen rygg som holdes sammen i nakken av et gullkjede. Den hvite toppen Vilde har på seg kan gjennom fargesymbolikk, i likhet med brudekjoler, symbolisere uskyld, renhet og fred (Mørstad & Tschudi-Madsen, 2023).

Figur 1: Det første møtet med Vilde. Her dannes førsteinntrykket vi får av Vilde.

Dette første møtet med karakteren Vilde gir oss inntrykk av at hun er en helt vanlig ungdomsjente. Hun liker å ha det gøy, drar på fest og er opptatt av å se bra ut. Den hvite

fargen til toppen kan symbolisere at hun er uskyldig og kanskje litt naiv. Hun har også to vennegjenger som hun fluktuerer mellom, noe som kan vise at hun har et sterkt ønske om tilhørighet. Den ene gjengen består av de populære jentene på skolen, og den andre gjengen består av *utskuddene*, altså de som ikke får innpass hos de andre ungdommene. Hva som nøyaktig skiller disse gjengene fra hverandre kan være vanskelig å formulere. Likevel er det svært tydelig når de iakttas på skjermen, men vi ser en klar forskjell i disse elevenes holdninger. Denne forskjellen framheves også ved bruk av virkemidler som blant annet slow-motion, kameravinkler og musikk. Slike forskjeller mellom mennesker og gjenger er noe vi kan kjenne igjen fra filmer som *The Breakfast Club* fra 1985 hvor fem elever møtes til gjensitting på skolen. Disse elevene fikk i filmen betegnelser som *the Criminal*, *the Princess*, *the Brain*, *the Athlete* og *the Basket Case* ut fra deres ulike holdninger og handlinger de utførte.

4.1.1 Karakteranalyse av Vilde

Ut fra hva vi kan se, er Vilde en ung jente med blondt hår, blå øyne og lys hud. Hun har som regel håret satt opp i hestehale, i en halvt oppsatt 60-tallsfrisyrer eller holdt vekk fra ansiktet med en hårbøyle eller et hårbånd. Dette blottet store deler av ansiktet hennes og gjør at vi som observatører legger tydelig merke til ansiktet og kan lese ansiktsuttrykkene hennes (Standal et al., 2021). Dette gjør henne til en «åpen bok» som gjør det lettere å lese ansiktsuttrykkene og kroppsspråket hennes. På grunn av dette får vi som tilskuere følelsen av at vi kjenner henne, hun er ærlig, og at hun verken skjuler seg selv eller hva hun føler.

Som regel opptrer Vilde i klær med lyse farger. Disse duse og lyse fargene gjør at hun til dels skiller seg ut blant vennene i jentegjengen som alle har sin egen stil og kler seg i ulike farger. Fargen hvit brukes også innen skjønnhetsindustrien og designindustrien for å vise designbevissthet (Norsksidene, u.å.). Slik jeg opplever det har Vilde en veldig enkel klesstil som til dels er typisk for mange unge jenter i videregående skole. Dette er med på å understreke Vildes antatte behov for å være en del av en vennegjeng. Oppfatningen av Vildes klesstil og hva denne sier om henne vil i lys av Rosenblatt og *The Acid Test For Literature Teaching* (Rosenblatt, 1956) være avhengig av seerens egne tanker og erfaringer, og kan derfor variere i en diskusjon i klasserommet.

Vilde er en dynamisk karakter og dette kommer tydelig fram gjennom de to utvalgte scenene. I motsetning til en statisk karakter har den dynamiske karakteren en utvikling som

gjør at den forandrer seg på grunn av det den opplever (Abusland, 2019). Gjennom disse scenene viser Wilde en form for selvutvikling hvor hun har forandret sin egen holdning etter at Noora delte sin kunnskap om mat og ernæring med henne da de lagde mat sammen på hytteturen.

Vilde får aldri en hovedrolle i noen av sesongene av *Skam*, noe som gjør henne til en biperson. På grunn av dette får hun mindre plass og oppmerksomhet i serien enn det hovedrollene gjør. Likevel har hun alltid en funksjon i episodene (Aftret-Sandal et al., 2022). I den andre utvalgte scenen kan vi se at Wilde helt tydelig fungerer som Nooras hjelper. Vi ser henne tre inn i rommet da Noora har behov for hjelp og omsorg. Wilde deler da kunnskap og visdom som hun tidligere har lært av Noora, og dermed viser hun også omsorg for henne.

4.2 «Trenger man poteter til tortilla?»

Den første scenen som skal analyseres finner vi i sesong 2 episode 4 ved tiden 17:32-20:30 på tidslinjen. Vennegjengen er dratt til en av jentenes bestemor sin hytte halvannen time utenfor Oslo. De fem venninnene skal tilbringe tid sammen i påsken.

Noora og Wilde skal lage middag sammen. Wilde har også drevet egentrening i scenen før. Jentene skal lage tortilla til middag til resten av gjengen. Til denne retten er poteter en av ingrediensene, noe Wilde ikke var klar over. Hun forteller Noora at hun ikke er så glad i poteter. Når Noora stiller spørsmål til dette utsagnet begrunner Wilde dette med at hun «bare liker det ikke» og at det er «ganske usunt». Noora nekter på dette og forteller heller at kroppen trenger potet ettersom det inneholder stivelse, og at dette er noe som passer Wilde ettersom hun sier at hun er sliten og slapp hele tiden. I tillegg inneholder det C-vitamin. «Det er bra mot forkjølelse» utroper Wilde. Noora forteller videre at C-vitamin er en antioksidant som ufarliggjør frie radikaler. Disse radikalene er ikke bra fordi de kan forårsake kreft og gammel hud. Når Wilde hører ordene «gammel hud» ser hun forskrekket opp på Noora. «Helt sant. Men C-vitamin bare fikser det!» sier Noora. Videre forteller hun mer om mat, om egg som inneholder proteiner og alle åtte aminosyrer som trengs for å bygge muskler. Hun legger til at egg også øker forbrenningen.

4.2.1 Visuelle elementer

Vi vet fra episodens intro at jentene tilbringer påsken på hyttetur utenfor Oslo. Hytta virker tradisjonell med tregulv, furupanel på veggene og eldre kjøkkeninnredning. Vi får ikke se hytten utvendig, men ut ifra det vi ser på innsiden kan vi konkludere med at hytten er tradisjonell og mindre i størrelse. Dette sier mye om settingen. En tradisjonell, mindre hytte som er spartansk innredet, inviterer kanskje mer intime settinger med rom for samtaler som når dypere nivåer enn vi kanskje er vant med til daglig. Dette er noe vi kan kjenne igjen fra filmer som *The Breakfast Club* fra 1985 hvor fem elever møtes til gjensitting på skolen. Disse elevene kjenner ikke hverandre fra før, men når de først møtes i en mindre og mer intim setting alene på et klasserom framtvinges personlighetene deres og dialogen mellom dem åpnes.

I denne scenen har Vilde på seg treningsklærne som er en hvit t-skjorte, svarte tights og en rosa hettejakke knytt rundt livet. Her ser vi igjen den hvite fargen som symboliserer uskyld, renhet og fred. På t-skjorten står det med blokkbokstaver i grå skrift «ASPIRE TO INSPIRE» som betyr «streb etter å inspirere». Dette er et sitat som brukes for å skape motivasjon, og slike er vanlig å se på blant annet klær som t-skjorter, gensere og singlets. Noora derimot, har på seg en beige høyhalset genser. Denne fargen går ton i ton med huden til skuespilleren og virker dempende da det ikke er en farge som tiltrekker seg særlig oppmerksomhet. Flisene mellom overskapene og benkeplaten på kjøkkenet er blå, og i fargesymbolikk, symboliserer blått trofasthet og stabilitet, samt indre ro, intuisjon og stillstand (Mørstad & Tschudi-Madsen, 2023). Det at flisene på veggen i denne scenen er blå er neppe tilfeldig med tanke på diskusjonen og dynamikken mellom de to venninnene. Flisene er mest synlig på bildet når kameraet filmer Noora, noe som ikke kan være tilfeldig. Hun bruker intuisjonen sin i samtalen og er trofast, pålitelig og svikter ikke vennene sine.

I scenen ser vi både kunstig lys og naturlig lys. Det kunstige lyset ser vi i form av fotolys som lyser opp ansiktene til skuespillerne. Dette kommer hovedsakelig fram når vi ser på Vilde og skyggen hennes som motstridende av det naturlige lyset fra vinduene kastes på overskapene. Bruken av kunstige lys i denne scenen lyser opp ansiktene til jentene slik at vi som seere ser dem tydeligere. Det naturlige lyset skinner inn gjennom vinduene på kjøkkenet og skaper et skinnende omriss rundt Vilde. Dette lyset setter henne i større fokus i motsetning til Noora som står i en mer dempet belysning. I tillegg er det lysstoffrør over kjøkkenbenken som lyser opp matlagingen i begynnelsen av scenen. Dette retter fokuset mot det som er det kommende samtaleemnet, nemlig mat og ernæring. De blå kjøkkenflisene lyses også opp av

lysstoffrøret over benken. Effekten av dette er en skarp fargekontrast som skaper blikkfang og understreker symbolikken i fargen, som også knyttes til Vilde og Nooras forhold som venner.

Figur 2: Vilde og Noora lager mat sammen. Skjermbildet illustrerer lysets funksjon i sammenheng med Vilde.

Opplyste og skinnende flater er noe som fanger oppmerksomheten til seeren i større grad enn mørke flater. Dette kjenner vi igjen når vi ser det naturlige lyset fra vinduene som skaper et skinnende omriss rundt Vilde. Sterke farger fanger oppmerksomheten til seeren bedre enn duse farger, noe vi ser ved bruken av de blå flisene i kontrast til kjøkkeninnredningens hvite overskap og furupanelet på veggene. Samtidig er alt dette med på å skape blikkfang (Engelstad & Tønnessen, 2011, s. 87). Et slikt skinnende omriss som oppstår rundt Vildes hode er med på å gi en glorie-lignende effekt. Vesenene som har glorier er engler og bibelske figurer. I enkelte tilfeller symboliserer glorien et gudommelig lys, Solens kraft, livskraft, visdom eller kunnskap (Stefánsson, 2012). I dette tilfellet er det nok mer sannsynlig at lysets effekt heller har til hensikt å framstille Vilde som mer engleaktig. Slik de fleste kanskje kjenner engler fra populærkulturen er de pene, snille, godmodige og uskyldige.

Når vi som seere iakttar den aktuelle scenen, virker tilsynelatende ikke bildene og bildekomposisjonen som planlagte, noe som gir inntrykk av at det er en handling som foregår også utenfor bilderammen. Dette kalles for *åpen bildekomposisjon* og er med på å gi et realistisk og dokumentarisk preg på filmen. Virkningen av dette filmtekniske forholdet er at seeren får en følelse av å være til stede, eller overvære, scenen (Engelstad & Tønnessen, 2011, s. 87-88).

Bildeutsnittet er det som bestemmer hvor mye av verden vi får se, og når det kommer til denne scenens bildeutsnitt ser vi for det meste halvnære bilder. Dette betyr at vi ser mennesker fra midjen og opp og er med på å gi tilskueren en følelse av å være til stede i handlingen. I tillegg får vi som seere følelsen av å komme nært innpå Vilde og hennes situasjon. Samtidig er kameravinkelen i denne scenen i øyehøyde, altså i normalperspektiv. Dette gir oss et utgangspunkt som forsterker opplevelsen seeren får av å være til stede. I stedet for å benytte et steadicam, altså et stabiliserende kroppsstativ til kameraet, benyttes det et håndholdt kamera. Det er derfor ingen klipp som er uten bevegelse, men heller gjennomgående ustødige og tiltende bevegelser som følger skuespillerne og bevegelsene deres. Dette gir en ufullkommenhet som autentiserer det som filmes i stedet for å gi illusjonen av tilrettelagt virkelighet (Engelstad & Tønnessen, 2011, s.92). Dersom vi hadde vært til stede i handlingen ville hodene og blikket vårt flakket og beveget seg etter hvem som snakket og bevegelsene de gjorde. Ettersom vi ser handlingen utspille seg på en skjerm imiterer kamerabevegelsene disse hode- og blikkbevegelsene, og på denne måten forsterkes følelsen av å være til stede i handlingen (Engelstad & Tønnessen, 2011, s. 89-90).

4.2.2 Auditive elementer

I denne scenen er fraværet av musikk veldig tydelig. Et slikt totalt fravær av musikk er med på å underbygge et realistisk fokus (Nergaard, 2019). Stillheten mellom replikkene og fraværet av musikk gjør at stemningen i scenen blir mer følbart. Det gis rom for at seerens følelser skal vekkes i forhold til Vilde sin situasjon, samt at seeren skal få følelsen av å være til stede under samtalen. Fraværet av musikk gjør at vi som seere får rom og anledning til å tenke og reflektere over det som skjer i scenen. En scene uten musikk legger ikke føringer for hva seeren skal tenke og gir ingen frampek eller andre referanser til senere i filmen.

Det auditive elementet som er desidert mest framtrædende og aktuelt i denne scenen er tale, også kalt muntlig verbalspråk. Det er ingen overstemme i scenen, altså er det ingen fortellerstemme som forklarer og redegjør for det som bildene i situasjonen ikke illustrerer (Engelstad & Tønnessen, 2011, s. 105-106). Det er kun bruk av synkron tale i denne scenen, altså tale som kommer direkte fra skuespilleren. Dette er med på å virkeliggjøre situasjonen.

Det tydeligste kontentumet vi som tilskuere hører i denne scenen er reallyden. Lyden vi aller først hører i starten av scenen er lyden av plastposen med potet som blir satt på benken foran Vilde. Videre hører vi at Noora ber Vilde om å skjære potetene opp i skiver. Vilde tar

poteter ut av posen, sukker lavt for seg selv og begynner å skive dem opp. Vi hører posen som rasler, kniven som treffer skjærefjøla og dras langs den, lyden av poteter og paprika som deles og Vildes sukk. Annet enn dette er det lite lyd i scenen. Jentene er innendørs og alene på kjøkkenet. Fraværet av annen reallyd er med på å sette fokus på dialogen mellom venninnene og innholdet i den.

Samtidig hører vi gjennom hele scenen en gjennomgående summende lyd som minner om statisk bakgrunnsstøy. Før i tiden var dette standarden når det kom til film med lyd. Dette kan også kjennes igjen fra hjemmevideoer hvor det samme fenomenet oppstod. Ved bevisst bruk i denne utvalgte scenen skapes en illusjon som gjør at stemningen blir nærere og at scenen føles mer som en hjemmevideo vi har filmet selv. Derav får seeren en sterkere følelse av å være til stede i handlingen og samtidig tilhørighet i situasjonen.

Ved tiden 18:20 kan det høres at en effektlyd kryper fram i lydbildet. Lyden er summende og minner litt om vind og susing. Den bygger seg gradvis opp, men forholder seg lavmælt slik at fokuset fortsatt er på dialogen. Lyden kryper seg så gradvis innpå at det er ikke gitt at seeren legger merke til den med det første. Denne kan assosieres med nesten skrekkfilm-aktige toner, som en slags summing mens jentene prater. Denne lyden blir brukt som et frampek for seeren for å fortelle at noe kommer til å skje. Lyden er så lav at det kan være vanskelig å legge merke til den dersom man ikke er ekstra oppmerksom på akkurat dette. Episoden i seg selv har en stemning som minner om påskekrim, og denne lyden bygger opp stemningen til slutten av scenen hvor seerne skal bli redd og skvette.

4.2.3 Karakteranalyse av Vilde

Vilde har på seg treningsklærne som er en hvit t-skjorte, svarte tights og en rosa hettejakke knytt rundt livet. Dette er basisfarger som tilsynelatende ikke vekker oppsikt og gir anonymitet. Likevel symboliserer fargen hvit uskyld, renhet og fred (Mørstad & Tschudi-Madsen, 2023). På t-skjorten står det med store bokstaver «ASPIRE TO INSPIRE» som på norsk betyr «streb etter å inspirere». Dette sitatet brukes for å skape motivasjon og er vanlig å se på treningsklær av forskjellige typer. Dette kan også vise til Vilde sitt behov for å bedre seg selv og å potensielt være en person som andre ser opp til.

Det naturlige lyset fra kjøkkenvinduene skaper et skinnende omriss rundt Vilde, noe som er med på å sette henne i fokus. Opplyste og skinnende flater fungerer som blikkfang (Engelstad & Tønnessen, 2011, s. 87) og i denne scenen skaper det en glorie-lignende effekt

rundt Vilde og er med på å framstille henne som engleaktig og uskyldig, noe som den hvite t-skjorten er med på å forsterke. Slik de fleste kanskje kjenner engler fra populærkulturen er de pene, snille, godmodige og uskyldige, noe som passer overens med Vilde og hennes forsiktede natur i denne scenen.

4.3 «Kroppen din trenger potet» - en omveltning i Vildes holdninger

Den andre scenen som skal analyseres er episode 11 i sesong 2 ved tiden 00:35-05:55 på tidslinjen. Noora er nedfor og rydder gjennom gamle ting som hun ikke trenger lenger. Hun og kjæresten har en vanskelig periode. Vilde kommer på besøk og informerer om at han har reist til London for å være sammen med faren. Videre spør Vilde om Noora er sulten. Hun har laget tortilla til Noora, det samme som de laget sammen da de var på hyttetur. Noora takker nei til mat og sier at hun har spist. Da sier Vilde det samme som Noora gjorde på hytteturen; «potet har masse stivelse som gir energi, og C-vitamin som er en antioksidant som hjelper deg sånn at du ikke får gammel hud. Du vil vel ikke ha gammel hud når du skal bli sammen med William igjen!». Noora smiler og de spiser tortilla sammen.

4.3.1 Visuelle elementer

Stedet hvor handlingen utspiller seg er på rommet til Noora i kollektivet på Grünerløkka hvor hun bor sammen med to andre venner. Scenen starter med at vi ser Noora sitte på gulvet. Dette kan representere hvordan hennes sinnstilstand er på det tidspunktet, at hun føler seg langt nede. Rommet hennes er rotete og hun sorterer og rydder i ting og bilde fra fortiden som hun ikke lenger har bruk for. Dette forteller noe om Nooras emosjonelle tilstand. Når vi leser kroppsspråket hennes skjønner vi, bare ved å se på holdningen og ansiktsuttrykket hennes, at hun føler seg lei og oppgitt. Princeton University publiserte en artikkel i 2015 i skoleavisen Princeton Alumni Weekly om at distraksjoner i våre visuelle omgivelser kan hindre hjernefunksjonen vår (Blanding, 2015, s.17). Professor Sabine Kastner ved Princeton University Neuroscience Institute konkluderte med at « [...] visual clutter competes with our brain's ability to pay attention and tires out our cognitive functions over time» (Blanding, 2015, s.17). Ryddingen som Noora bedriver kan derfor tolkes som et forsøk på å etablere et ytre orden i omgivelsene sine for å få ryddet opp i sine egne tanker.

I scenen ser vi kun innendørs belysning i form av tre mindre lamper, og lyset er noe dempet. Stråler av naturlig lys kommer inn gjennom vinduet, men dette blokkeres av

gardinene som er trukket for og gjør rommet innestengt. På gulvet ligger det papirer, bilder, ledninger og permer i flere forskjellige farger. I bakgrunnen ser vi en stor, sliten plante som henger med bladene. Denne speiler Nooras kroppsspråk ettersom hun også er sliten og henger med hodet. Samtidig kan denne representere problemene hun har i livet, at de føles store og ruvende, og at de sliter henne ut. Vilde trer inn i rommet. Hun er en av Nooras nyeste venninner, hun kommer med ny informasjon om Nooras kjæreste, hun har en ny holdning til mat og har gjort noe nytt, nemlig å lage sunn mat. I lys av disse nye fenomenene som kommer med Vilde, kan vi si at hun fungerer som et frampek på at det skal oppstå noe nytt i Nooras liv.

Når det kommer til farger ser vi en endring i klærne til Vilde og Noora. I denne scenen er det Noora som har på seg en hvit genser. Som nevnt tidligere symboliserer fargen hvit uskyld, renhet og fred. Samtidig er gensen Noora har på seg avslappet og løs i fasongen. Gensen symboliserer Nooras uskyld i saken hun strever med og at hun ønsker fred, samtidig som at den gir henne pusterom og kan gjemme henne vekk. Vilde har derimot på seg en lys grå tettsittende genser med korte ermer. Gråfargen i fargesymbolikk gjenspeiler nøytral saklighet og visdom, men kan også representere det ubevisste (Mørstad & Tschudi-Madsen, 2023). Her ser vi en endring fra første scene hvor hun hadde på seg en hvit topp og gjennom disse fargeendringene kan vi se en endring hos Vilde. I denne scenen er det akkurat slik visdom og saklighet Vilde viser. Ettersom gensen er tettsittende trekker denne også til seg mer oppmerksomhet da den ikke gir illusjonen av å gjemme seg bort. Noora har håret satt opp i en hestehale ved hjelp av en stor mørkeblå hårstrikk. Fargen blå symboliserer trofasthet, stabilitet, indre ro, intuisjon og stillstand. Samtidig er denne fargen plassert på bakhodet hennes. Dette kan antyde at hun føler på stillstand og handler ut fra egen intuisjon. Samtidig kan dette virke som et frampek på at trofasthet, stabilitet og indre ro ikke ser ut til å være oppnåelig for henne for øyeblikket, men er noe som vil komme etter hvert.

Den blå fargen ser vi også på Vildes skjørt. Dette er laget av et mykt stoff og har utsving. Det myke stoffet kan vise til at Vilde er en behagelig og myk person, og utsvingen på skjørtet kan representere hennes raushet når det kommer til vennene sine. Hun har håret i en lav hestehale med fletter på begge sidene av hodet. Dette viser at hun har lagt innsats i utseende sitt og at hun er klar for å håndtere det som kommer hennes vei. Fargen på skjørtet viser til at det denne gangen er Vilde som kommer for å gi Noora stabilitet og indre ro, og å være trofast mot henne.

Figur 3: Vilde besøker Noora. Her ser vi fargene hun bærer gjennom scenen.

Samtidig ser vi også en sterkere og klarere blåfarge på et av skapene på rommet til Noora. I forrige scene som ble analysert var de blå flisene på veggen i bakgrunnen i bildet av Noora. Denne gangen er det blå skapet i bakgrunnen i bildet av Vilde. På samme måte som skjørtet til Vilde viser fargen på skapet at det denne gangen er Vilde sin tur til å være trofast og å tilføre stabilitet og ro til situasjonen. Rollen som den stabile og vise hjelper er byttet om. Vi ser samtidig bak Vilde et stativ med klær. Dette tilfører noe urolighet til bildet, og kan være med på å uttrykke at hun kanskje er litt nervøs i situasjonen. Matboksen som Vilde har med, har en lyseblå farge.

Det kan være fort gjort å overse hvilken retning Noora sitter vendt mot når vi studerer scenen. Hun har ansiktet mot venstre i bildet og ryggen mot høyre. Hun sitter altså mot den tradisjonelle leseretningen vi er vant med. Dette forteller oss at hun føler seg stagnert og at hun kanskje ikke er klar til å gå videre i situasjonen. På samme måte som gardinene som er trukket for virker denne posisjonen som innestengende og gir oss inntrykk av at hun ønsker å trekke seg tilbake fra situasjonen. Vilde derimot sitter med ansiktet vendt mot høyre, altså med den tradisjonelle leseretningen som vi er vant med. Dette kan fortelle oss at Vilde er karakteren som bringer medvind og ser framover. Hun er klar til å gå videre i situasjonen og til å ta Noora med seg.

Figur 4: Vilde og Noora skal spise tortilla. Her ser vi hvordan jentene sitter ut fra bildekomposisjonen.

Den mest opplyste flaten med den sterkeste fargen er skapet som befinner seg bak Vilde. Til tross for at dette skapet ikke er i fokus, fungerer denne fargen som et blikkfang i det ellers duse rommet som tiltrekker seg blikket til seerne. Derfor legger vi også merke til at det nå er Vilde sin tur til å være støtten som Noora trenger. Et annet blikkfang er tidsskriftsamleren som står på gulvet. Den står oppreist på gulvet i motsetning til papirene og permene som ligger rundt om på gulvet. Med sin energiske oransje farge og sprudlende mønster er den et tydelig blikkfang. Dette bølgete og kaotiske mønsteret skaper bevegelse i bildet, og sammen med rotet på gulvet er det med på å uttrykke følelsene Noora sitter med.

Figur 5: Vilde støtter Noora. Figuren illustrerer hvordan fargesymbolikken fungerer i bildet.

Scenen begynner med et halvtotalt bildeutsnitt av Noora der hun sitter på gulvet. Dette gir oss som seere oversikt over situasjonen. Vi kan se hvordan omgivelsene ser ut og etter dette danne oss et bilde over hvordan hun har det inni seg. Videre opererer scenen med halvnære bildeutsnitt av jentene hvor vi ser dem i fra et lavt kamerastandpunkt. Dette gir oss som seere følelsen av å være til stede i situasjonen, som om vi sitter på gulvet sammen med jentene, ettersom kameraet er på samme høyde som ansiktene deres. Det halvtotale bildeutsnittet kommer tilbake i det Vilde åpner matboksen og gir oss oversikt over hva som skjer i situasjonen.

Når det kommer til kamerabevegelser er også denne scenen filmet med håndholdt kamera som beveger seg sammen med skuespilleren. Det er ingen bruk av verken panorering, tilting eller zooming, men kun hopping mellom hvert bilde. Denne formen for kamerabevegelser er noe som gir oss som seere følelsen av å være til stede i handlingen og at det er hodene og øynene våre som beveger seg i stedet for et kamera.

4.3.2 Auditive elementer

Slik som i forrige scene som ble analysert ser vi også her et stort fravær av musikk. Dette gir større fokus på skuespillerne og dialogen mellom dem. Samtidig blir det lettere å oppfatte andre reallyder og effektyder som også er med på å danne lydbildet. Et slikt fravær av musikk kan skape en tomhet, som om noe mangler, men samtidig gjør det scenen mer nær og realistisk. I virkeligheten er det heller ingen musikk i bakgrunnen dersom den ikke er satt på

av en av de tilstedeværende. På denne måten får seeren en mer troverdig følelse av å være til stede i handlingen ettersom det ikke er realistisk å ha et lydspor spillende i bakgrunnen i virkeligheten. I tillegg vil fraværet av musikk også gi seeren rom for egne tanker og resonneringer om det som skjer i handlingen.

Hoveddelen av lydbildet i denne scenen består av muntlig verbalspråk, altså tale, mellom de to venninnene. Dialogen er lavmælt, og stille og rolig. I lys av temaet de diskuterer gir dette en stemning som føles rolig og omsorgsfull, men som også vekker bekymring for Nooras situasjon. Senere i scenen når Vilde prater om mat, skaper hun en positiv stemning som virker omsorgsfull og oppløftende, og som gir håp til Noora.

Når det gjelder kontentum, hører vi fortsatt den urene, summende lyden av statisk bakgrunnsstøy. I tillegg hører vi innslag av fuglekvitter helt fra starten av scenen. Det kan anees som et frampek til at det vil skje noe positivt og oppløftende senere i scenen og senere i episoden. Fuglekvitteret har noe opphold gjennom scenen, men kommer tilbake senere mot slutten. Dette er noe som er med på å signalisere om håp for Nooras situasjon i framtiden.

Annet kontentum vi hører, er lyden av papirene som Noora håndterer og sorterer på gulvet. Vi hører at Vilde banker på døren og kommer inn i rommet. Mens jentene snakker sammen og Nooras problem med kjæresten, hører vi også en lyd av en elektrisk buss som kjører forbi utenfor bygningen. Dette gir oss følelsen av at vi er i en storby. Dersom en er kjent i Oslo vet vi med sikkerhet at dette er en buss ettersom det ikke er trikkelinjer, toglinjer eller t-banelinjer i nærheten kollektivet Noora bor i. Tilfeldigvis høres lyden av denne elektriske bussen ut som et tog og kan derfor være et symbol på nederlag for Noora, slik som i uttrykket som sier at «toget har gått». Deretter hører vi lyden av matboksen i det Vilde tar av lokket, samt lyden av tennene til jentene når de spiser tortillas av plastgaflene. I denne scenen hører vi derimot ingen effektlyd, noe som er med på å skape en mer realistisk stemning og som også får seeren til å føle seg mer til stede i situasjonen ettersom virkeligheten ikke har innslag av noe effektlyd.

4.3.3 Karakteranalyse av Vilde

I denne scenen har Vilde på seg en lys grå tettsittende genser med halvlange ermer. Gråfargen i fargesymbolikk symboliserer nøytral saklighet og visdom, men kan også representere det ubevisste (Mørstad & Tschudi-Madsen, 2023). Skjørtet hun har på seg har utsving og laget av et elastisk stoff. Dette viser at hun er en behagelig og myk person som

også evner å gi plass til andre og deres følelser. I tillegg kan utsvingen til skjørtet symbolisere hennes raushet når det kommer til vennene sine. Skjørtets blå farge viser til at det denne gangen er Vilde som kommer for å gi Noora stabilitet og indre ro, og å være trofast mot henne. Hun har håret i en lav hestehale med fletter på begge sidene av hodet, noe som viser at hun har lagt innsats i utseende sitt.

Den sterke og klare blåfargen på skapet bak Vilde forsterker symbolikken som vises gjennom skjørtet til Vilde. Skapet har en klarere blåfarge og viser at det i denne scenen er Vilde som er den trofaste og som bringer stabilitet og ro til situasjonen. Vi ser også et stativ med klær som tilfører scenen noe urolighet og kan være med på å vise til at Vilde er nervøs i situasjonen. I tillegg ser vi at matboksen som Vilde har med i slutten av scenen også har en blå farge. I denne scenen er Vilde hjelperen og budbringeren. Det er hun som kommer Noora til unnsetning, og bringer med seg ny informasjon om Nooras situasjon og en ny holdning om mat. Samtidig bringer hun Noora stabilitet, trofasthet, indre ro og lojalitet.

4.4 Vildes utvikling

En bikaarakter er en person som får mindre plass og oppmerksomhet i en tekst eller film enn det en hovedrolle gjør, men som likevel alltid har en funksjon i teksten (Grundvig, 2022). Audun Engelstad omtaler begrepene *runde* og *flate*, som opprinnelig stammer etter den britiske forfatteren E.M. Forster, for å skille de forskjellige karaktertypene, hvor de runde karakterene er komplekse og de flate karakterene er statiske (Engelstad, 2015, s.64). Som oftest framstilles bikaarakterer som flate og statiske personer i tekst og film, mens hovedroller er runde og dynamiske personene. Hovedrollene er de personene teksten eller filmen handler om og derfor forventer vi som lesere at personen vil gjennomgå en forandring eller utvikling. De flate karakterene har sjelden mer enn to typiske karaktertrekk og framstår som enkelt satt sammen med liten grad av forandring og utvikling gjennom handlingen (Engelstad, 2015, s.65). Noe som er interessant når det kommer til Vilde, er at til tross for hennes rolle som bikaarakter, så opplever hun likevel en personlig utvikling gjennom sesong 2. Stereotypiske bikaarakterer er vanligvis flate og statiske, men utviklingen Vilde har fra episode 4 til episode 11 gjør henne i dette tilfellet til en rund og dynamisk karakter.

Fargesymbolikken i episodene fungerer som sterke pekepinner på Vildes personlige utvikling. Den hvite t-skjorten vi ser i episode 4 blir byttet ut med en grå genser med halvlange ermer i episode 11. Her kan vi se at Vildes uskyld, renhet og fred blir byttet ut med

saklighet og visdom. I scenen i episode 11 er det akkurat slik visdom og saklighet Vilde viser. I tillegg bærer hun den blå fargen på kroppen som symboliserer trofasthet, stabilitet, indre ro og intuisjon. Det at Vilde selv bærer fargen kan symbolisere at det er hun selv som tilfører disse til situasjonen. Vilde har altså utviklet seg fra å være den uskyldige og fredelige personen, til å være en som benytter sin egen intuisjon og som bringer trofasthet, stabilitet og indre ro.

Det er nevneverdig å ta opp Vildes endring i holdning når det kommer til hennes forhold til mat og ernæring. Til å begynne med var Vilde redd for å bli overvektig, og derfor begrenset hun inntaket av mat samt at hun val veldig nøye når det kom til inntak av karbohydrater. I den siste utvalgte scenen ser vi at Vilde er den som tilbyr tortilla, en spansk rett basert på poteter som hun tidligere ikke var villig til å spise. Etter samtalen med Noora på hytteturen ser vi i episode 11 at Vilde har endret holdning når det kommer til mat og ernæring. Hun forteller at det er sunt å spise poteter fordi de inneholder C-vitamin og stivelse som gir energi, samt antioksidanter som «motvirker gammel hud».

5.0 Diskusjon

Dette delkapitlet skal omhandle diskusjon rundt fordeler og ulemper ved bruk av film i klasserommet og ett av de norskfaglige kjerneelementene i læreplanen (tekst i kontekst). Artikkelen *Film as a teaching resource* av Joseph Campoux fra 1999 (oppdatert i 2007) ligger til grunn for store deler av diskusjonen da den etter mitt syn diskuterer bruken av film i klasserommet på en oversiktlig, og kort og presis måte. Samtidig tas kjerneelementet *tekst i kontekst* opp for å diskutere hvorvidt bruken av *Skam* som ungdomsserie lever opp til denne delen av den nye læreplanen. Disse mulighetene er kun eksempler på hvilke løsninger som kan benyttes fra mitt perspektiv som lærerstudent.

5.1 Fordeler og ulemper ved bruk av film

Noe som lærere må tenke på før de tar i bruk film i undervisningen er hvilke fordeler og ulemper bruken av dette mediet kan ha. De må tenke på hvordan mediet skal presenteres, hvordan det kan forankres i læreplanen, hva som er målet med å benytte dette mediet og ikke minst hvordan elevene kan respondere på dette. Joseph Campoux skrev i 1999 en artikkel om bruk av film som ressurs for undervisning i organisatorisk atferd og ledelsesteorier og -konsepter. Denne har blitt oppdatert i 2007. En del av denne artikkelen tar for seg hvilke

fordeler og ulemper som kan ligge til grunn for bruk av film i undervisning og rommer innholdet på en oversiktlig og brukervennlig måte.

En av fordelene Campoux nevner, er at film er et medium som er både kjent og komfortabelt for elever, som kan opprettholde elevenes interesse for diskusjon om teori og konsepter. Film gir også elevene muligheten til å se teori og konsepter bli benyttet i praksis gjennom observasjon av film og utvalgte scener (Campoux, 2007). Ettersom handlingen i dramaserien *Skam* er lagt til en fiktiv nåtid og som elever vil oppfatte som sin samtid, vil skildringer av familier og ungdomskultur oppleves som kjent. Samtidig er serien for gammel til ikke å være en del av det elevene i 2023 konsumerer i sin daglige mediehverdag. Derimot anser jeg ikke serien som for gammel, eller utdatert, til potensielt å vekke deres interesse. Scenene som er brukt i denne analysestudien viser også flere relevante eksempler på teori og konsepter.

Film tilbyr både intellektuelle og følelsespregede opplevelser. Ved scener som har et sterkt emosjonelt innhold kan dette oppmuntre til gode diskusjoner, evaluering av egne verdier, og evaluering av seg selv. (Campoux, 2007). Dette ser vi mulighet for i begge de utvalgte scenene når det kommer til dramaserien *Skam*. Når det kommer til det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring kan disse scenene være relevante å benytte seg av ettersom de danner et grunnlag hvor elevene kan få uttrykke egne følelser, tanker og erfaringer.

Elever kan for eksempel også arbeide med egne analytiske ferdigheter ved å analysere filmscener ved å benytte teorier og konsepter de skal lære. Elevene får også se og oppleve andre universer enn sitt eget, spesielt hvis scenene skiller seg kraftig ut fra deres eget lokalmiljø (Campoux, 2007). *Skam*-universet er forholdsvis likt den verdenen elevene i dag lever i og forholder seg til, og kan oppleves som relevant i forhold til det som utspiller seg i deres eget liv. De får derfor bedre forutsetninger til å arbeide med sine analytiske ferdigheter. I tillegg åpner diskusjon gjennom *Skam* opp for muligheten til å diskutere egne problemstillinger via andre personer.

Når det kommer til ulemper ved å benytte film som en del av undervisningen nevner Campoux at innholdet i en scene vil ha mulighet til å distrahere enkelte elever fra de teoretiske elementene som scenene viser. Dette kan være distraksjoner som for eksempel humor, drama eller språk (Campoux, 2007). Dette er noe vi til dels kan kjenne igjen i de to utvalgte scenene. For eksempel kan diskusjonen om mat og ernæring påvirke enkelte utsatte elever følelsesmessig. Stillheten vi opplever i begge scenene er med på å gjøre seerne ekstra

vare og oppmerksomme på hva som skjer videre. Dette er også noe som kan ta fokus vekk fra det teoretiske.

Å benytte film i undervisningen tar også tid vekk fra andre aktiviteter og oppgaver som hører hjemme i klasserommet. Ved å benytte scener som varer maksimalt tjue minutter åpnes muligheten for å fokusere mer nøye på spesifikke teorier og konsepter. Her må lærer avgjøre om en scene utgjør et godt nok eksempel og med nok kraft til å rettferdiggjøre bruken av undervisningstimen (Campoux, 2007). På grunn av tidsfellen kan det være best å benytte seg av en eller flere scener. Dette vil gi kortere tid hvor elevene må fokusere på det de ser, før de deltar i en eventuell diskusjon eller skriftlig arbeid. Enkelte tv-serier har også enkelte episoder som varer mellom 20 og 25 minutter. Ved å benytte en tv-serie åpnes muligheten for å se en hel episode, men dette kan igjen ta fokus vekk fra de filmtekniske elementene.

I norskundervisningen på ungdomstrinnet legger bruk av film til rette for arbeid med blant annet sammensatte tekster. Ifølge Heddeland og Horveraks artikkel, opplever elever mestring gjennom digitale oppgaver og at bruk av digitale hjelpemidler er lærerikt og gjør skolehverdagen enklere (Heddeland & Horverak, 2022). Dette gjør arbeid med film og sammensatte tekster til en fordel i norskfaglig undervisning på ungdomstrinnet. Gjennom samarbeid i et slik arbeid vil også elevene kunne utfylle hverandre ettersom de arbeider ut fra forskjellige erfaringer og forutsetninger, samt at de gjennom resepsjonsteorien (Rosenblatt, 1956) og hermeneutikken tolker mening ut fra innhold ulikt.

5.2 Tekst i kontekst

Tekst i kontekst er et av kjerneelementene som finnes i læreplanen i norsk etter innføringen av Kunnskapsløftet 2020. Dette kjerneelementet skal bidra til at elevene får oppleve, bli engasjerte, undre seg, lære og få innsikt i andre menneskers tanker og livsberetninger (Udir, 2020). Ved å benytte ungdomsserien *Skam* som ressurs i klasserommet på ungdomstrinnet legges det opp til nettopp dette. *Skam* har gjennom sosiale medier og kontinuerlig oppdatering til seerne skapt et annet univers hvor seerne kan leve seg inn i den fiktive handlingens egne verden. Dette universet som til dels gjenspeiler elevenes verden vil være med på å engasjere dem og få dem til å undre seg. Samtidig kan dette gi elevene lærdom om andre menneskers liv som derigjennom gir innsikt i andre menneskers tanker og livsberetninger.

Norskfagets utvidede tekstbegrep innebærer at elevene skal lese og oppleve tekster med kombinerte uttrykksformer slik at de kan utforske og reflektere over skjønnlitteratur og sakprosa. Slike tekster skal også knyttes til kulturhistoriske kontekster og elevenes egen samtid (Udir, 2020). En multimodal tekst, slik som *Skam*, oppfyller kravet til norskfaget om et utvidet tekstbegrep og gir elevene mulighet til å lese og oppleve tekst som kombinerer ulike uttrykksformer. *Skam* er skjønnlitteratur og legger til rette for at elever får utforske og reflektere. Teksten knyttes til elevenes egen samtid ettersom serien ble sendt i 2015-2017.

5.3 Læreres faglige kompetanse om tverrfaglige temaer

Ved gjennomlesing av Norges offentlige utredninger (NOU) 2019:3, Nye sjanser – bedre læring / Kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp, oppdaget jeg en meget interessant påstand: «Det er grunn til å tro at lærere på ungdomstrinnet ikke vil ha tilstrekkelig faglig kompetanse til å ivareta formålet med det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring på en god nok måte» (NOU 2019:3, s.24). Denne påstanden står selvstendig og det forekommer ingen forklaring eller begrunnelse til hvordan denne er framkommet. Når det kommer til de tverrfaglige temaene i den overordnede delen av den nye læreplanen står det at skolen skal tilrettelegge for læring innenfor disse tre temaene.

Alle de tverrfaglige temaene «tar utgangspunkt i aktuelle samfunnsutfordringer som krever engasjement og innsats fra enkeltmennesker og fellesskapet i lokalsamfunnet, nasjonalt og globalt» (Udir, 2020). Dette skal altså omfatte samfunnsutfordringer som ikke nødvendigvis krever en spesiell faglig kompetanse, men heller engasjement for diskusjon, innovasjon og samhold. Hensikten med de tverrfaglige temaene er å gi elever innsikt i forskjellige utfordringer og dilemmaer, lære om sammenhenger mellom handlinger og konsekvenser og finne løsninger gjennom kunnskap og samarbeid. Dette inngår i hvert enkelt fag hvor målet også utdypes. Her kan lærere benytte seg av hendelser som skjer i verden som også oppleves som engasjerende for en selv. På denne måten vil også læreren få eierskap til temaet og innholdet som undervises.

I norskfaget omhandler det tverrfaglige temaet *folkehelse og livsmestring* utvikling av elevenes evne til å uttrykke seg både skriftlig og muntlig. Dette skal gi elever grunnlag for å uttrykke egne følelser, tanker og erfaringer, noe som er viktig for at de skal lære seg å håndtere relasjoner og å delta i et sosialt fellesskap. Gjennom lesing av skjønnlitteratur og sakprosa skal elevene både få eget selvilde bekreftet, men også utfordret, noe som skal bidra

til deres identitetsutvikling og livsmestring (Udir, 2020). Her utdyper læreplanen tydelig hva som skal gjøres og på hvilken måte dette kan oppnås.

Vi kan se, både gjennom overordnet del i læreplanen og læreplanen i norsk, at det kreves tilsynelatende ingen spesiell faglig kompetanse for å tilrettelegge for læring innen disse tverrfaglige temaene. For norskfaget er det skriving, lesing og muntlige ferdigheter som står sentralt, noe som allerede er godt forankret i læreplanen. Fra mitt ståsted er det få ting som taler mot at lærere på ungdomstrinnet ikke skal ha tilstrekkelig kompetanse for å ivareta formålet med noen av de tverrfaglige temaene på en god nok måte.

5.4 Muligheter i undervisningen

Kunnskapsløftet 2020 er med på å legitimere bruken av karakterer slik som Vilde i undervisning på skolen gjennom det nye tverrfaglige temaet *folkehelse og livsmestring*, kjerneelementet *tekst i kontekst* samt enkelte av læreplanmålene for opplæring i norskfaget. Folkehelse og livsmestring gjør tematikken rundt Vilde relevant på flere måter. Gjennom den overordnede delen (Udir, 2020) vil arbeid med tematikken rundt Vilde, gi elever i skolen muligheten til å drøfte og reflektere rundt hva som er ansvarlige livsvalg, diskutere ulike faktorer som har betydning for mestring av eget liv og hvordan medgang og motgang, samt at personlige og praktiske utfordringer kan håndteres på en best mulig måte.

Når det kommer til Læreplanen i norsk (Udir, 2020) og kjerneelementet *tekst i kontekst* vil et arbeid med karakteren Vilde gi elever i skolen mulighet til å oppleve, bli engasjert, undre seg, lære og få innsikt i andre menneskers tanker og livsbetingelser. I tillegg vil elevene oppleve tekster med kombinerte uttrykksformer gjennom norskfagets utvidede tekstbegrep der elevene får reflektere over skjønnlitteratur som kan knyttes til deres egen samtid. Samtidig kan et metodisk arbeid, med Vilde som utgangspunkt, åpne opp for muligheter hvor enkelte av de andre kjerneelementene i norskplanen også kan dekkes.

Erfaringsmessig gir bruk av film og utvalgte scener en rekke muligheter for videre arbeid og lærdom for elevene. Diskusjon, skriving og filmanalyse er tre anvendbare muligheter som alle oppfyller sine deler av både læreplanens overordnede del og læreplanen i norsk. Samtidig kan disse tre aktivitetene utgjøre et potensial når det kommer til arbeid og utvikling. Eksempelvis kan skriving av et dagboknotat hjelpe elevene til å reflektere over egne tanker rundt den aktuelle tematikken. Diskusjon som tar utgangspunkt i elevenes egne tekster kan bidra til muntlige ferdigheter og gjøre elevene engasjerte, med mulighet for

personlig undring, når de får innsikt i medelevers argumenter og synspunkter. Både arbeid gjennom skrivning og diskusjon rundt *Skam* og *Vilde*, vil elevene kunne oppnå Læreplanen i norsk sitt mål om å «utforske og reflektere over hvordan tekster framstiller unges livssituasjon» (Udir, 2020). Serien *Skam* kan i så måte være anvendbar når det kommer til bruk i klasserommet grunnet sitt store mangfold av mennesker, ideologier og kulturer. Brukt i en undervisningssituasjon vil serien kunne være en kilde som gir et stort utvalg av aktuelle temaer som kan tilpasses læreplanen i norskfaget.

6.0 Avslutning

Hensikten med denne masteroppgaven har vært å undersøke hvordan lærere kan oppfylle kravene til det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring i norskfaget på ungdomstrinnet gjennom bruk av multimodal tekst. Norskfaget, med sitt teksttunge utgangspunkt, gir læreren mye frihet når det kommer til valg av tekster til bruk i undervisningen. Bakgrunnen for dette valget er hovedsakelig innføringen av den nye læreplanen og dets nye tilskudd av tverrfaglige temaer. Samfunnsmessig ser vi at psykisk helse er noe som støtt og stadig fokuseres på, også av instanser som UNICEF, samtlige helsesektorer, utdanningsnytt.no og utdanningsforskning.no. I tillegg er det også skrevet aktuelle bøker om temaet. Samtidig ser vi også at Kunnskapsdepartementet stiller seg kritiske til lærernes evne til å ivareta folkehelse og livsmestring som tema i de ulike skolefagene. I denne oppgaven har jeg forsøkt å finne svar på følgende problemstilling:

Hvordan kan den multimodale fiksjonsteksten Skam bidra til det tverrfaglige temaet «folkehelse og livsmestring» i norskfaget på ungdomstrinnet?

For å kunne svare på problemstillingen delte jeg problemstillingen opp i to forskningsspørsmål som skulle hjelpe meg å strukturere og konkretisere oppgaven:

På hvilken måte tematiserer serien Skam potensielt unges levevaner og livsmestring gjennom karakteren Vilde?

og

Hvordan kan karakteren Vilde nyttes i et metodisk arbeid på ungdomstrinnet hvor livsmestring ligger til grunn for norskundervisningen?

Det første jeg gjorde var å utføre en generell filmanalyse av to utvalgte scener som til sammen viser en utvikling av karakteren Vilde. Dette fordi det var et behov for å kunne avgjøre hvorvidt hennes personlige utvikling kan bidra til å framstille en god endring innenfor folkehelse og livsmestring, men også for å vise hvordan en del av unges levevaner og livsmestring tematiseres gjennom serien. Deretter diskuterte jeg fordeler og ulemper ved bruk av film ved hjelp av artikkelen *Film as a Teaching Resource* som er skrevet av Joseph E. Campoux. Deretter drøftet jeg hvordan bruken av film i klasserommet kan påvirke undervisningen. I tillegg tok jeg for meg læreplanens kjerneelement *tekst i kontekst* for å knytte studien sammen. På denne måten fikk jeg konkretisert hvordan *Skam* kan være med på å bidra til et av kjerneelementene i norskfaget, i tillegg til det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring ettersom dette også kan sees på som en del av livsmestring.

6.1 Hovedfunn

Den multimodale fiksjonsteksten *Skam* kan bidra til det tverrfaglige temaet «folkehelse og livsmestring» i norskfaget på ungdomstrinnet med sin kvalitet når det kommer til det filmtekniske, formidlingsevnen og evnen til å få seeren til å føle seg som en del av gjengen og en del av handlingen. Måten de visuelle og de auditive elementene benyttes på gjør at seeren enkelt kan involvere og engasjere seg i handlingen og den enkelte karakter som framstilles. På den måten kan det være lettere for seeren å identifisere seg med en eller flere av karakterene man møter. Serien skildrer og viser mange mennesker med ulike bakgrunner og erfaringer, noe som gjør det lettere for seeren å føle en form for tilhørighet og eventuelt identifisere seg med enkelte av dem. På en annen side kan disse funnene også vise til et behov for å distansere seg fra serien og dets innhold for å unngå at denne type tematikk treffer elevene for nært. På grunn av dette er det viktig at norsklæreren gjør valg av tekst, i dette tilfellet episoder, med omhu og etter hvordan læreren kjenner elevene. På denne måten er det større sjanse for at samtlige elevers behov vil bli ivaretatt, slik at så mange som mulig får tenkt utbytte av undervisningen.

Når det kommer til forskningsspørsmålet om hvordan *Skam* potensielt tematiserer unges levevaner og livsmestring gjennom karakteren Vilde, ser vi en jente som har problemer med eget selvbilde, egen kropp og sitt forhold til mat og ernæring. Dette er noe som til dels kommer fram i den første scenen som ble analysert. Der ser vi Vilde trene på stuegulvet til

tross for at hun er på hyttetur i påskeferien sammen med venninnene. Deretter får vi et innblikk i hennes problematiske forhold til mat og ernæring gjennom samtalen mellom henne og Noora. Eriksen og Walseth forteller i sin artikkel at kvinner jevnt over rapporterer om mer misnøye angående egen kropp enn menn. I Norge er det 35% jenter og 10% gutter som opplever stort press om å se bra ut, og det er kun 20% jenter som forteller at de er svært fornøyde med eget utseende. Konsekvensene av en slik misnøye med egen kropp kan ha sammenheng med større sannsynlighet for å utvikle spiseforstyrrelser, samt mulighet for å bli overvektig. I tillegg knyttes også en rekke psykologiske vansker til kroppsmisnøye, slik som lav selvtillit og andre psykiske helseplager. Det er spesielt i ungdomstiden ettersom spesielt barndom og tidlig ungdomstid er kritiske perioder hvor utvikling av kroppsmisnøye er sannsynlig (Eriksen & Walseth, 2020, s.154-155). Denne typen skjønnlitteratur vil også kunne bekrefte og utfordre elevenes selvilde, noe som er viktig å ha i bakhodet som lærer. Samtidig er det også viktig at lærer er forberedt på å håndtere eventuelle utfordrende situasjoner som kan oppstå i klasserommet på bakgrunn av dette. Jeg mener derfor at den andre utvalgte scenen, hvor Vilde har endret holdning angående mat og ernæring, er svært viktig å presentere i klasserommet dersom lærer skulle begi seg ut på dette temaet.

Funnene viser at Vilde som karakter kan nyttes i et metodisk arbeid på ungdomstrinnet hvor livsmestring ligger til grunn for undervisningen og hvor diskusjon og personlige notater er sentrale. Denne oppgaven er ikke ment for å skissere et undervisningsopplegg, men heller drøfte Vilde som karakter sitt potensiale. Som nevnt i avsnittet over, er tematikken, som ofte kommer til overflaten angående Vilde, et indirekte, men også tidvis direkte og negativt syn på kropp og ernæring. På grunn av dette ser jeg på diskusjon og deling av tanker, følelser og erfaringer blant elever, sammen med visning av den andre utvalgte scenen som svært viktig for å nøytralisere dette budskapet. Dette vil igjen, med bakgrunn i resepsjonsteorien (Rosenblatt, 1956), være avhengig av elevenes egne forutsetninger og forforståelser. I tillegg vil et personlig notat, eller dagboknotat, gi elevene friheten til å skrive de tankene og følelsene de har om temaet som de nødvendigvis ikke ønsker å dele med resten av klassen. Begge disse formene for kommunikasjon er en del av målet om folkehelse og livsmestring i norskfaget. Diskusjon gir også elevene tilhørighet til et sosialt fellesskap hvor de er nødt til å håndtere relasjoner til hverandre, noe som også kan bidra til elevenes følelse om egen livsmestring.

Dramaserien *Skam* vil være en digital ressurs for læreren i klasserommet, og gjennom artikkelen *Teknologi i skolen* (Heddeland & Horverak, 2022) ser vi at bruk av digitale enheter

er lærerikt, gjør skolehverdagen enklere og gjør at elever opplever mestring. Å benytte *Skam* i klasserommet vil derfor kunne oppleves som mestring i seg selv for elever på ungdomstrinnet ettersom serien kan bidra til å trigge samtaler og åpne opp for temaer fra elevenes egne daglige liv. Samtidig åpner *Skam* som sammensatt tekst opp for bruk i norskfaget ettersom det er mulig å undervise innen en rekke forskjellige temaer ved hjelp av en rekke forskjellige metoder. Samtidig er muligheten for dybdelæring også aktuell ettersom seriens store omfang gir lærer rom for å utarbeide langvarige undervisningsopplegg med fokus på utvikling av inngående kunnskap og forståelse mellom ulike fagområder i norskfaget.

6.2 Implikasjoner av studien

Til slutt ønsker jeg å reflektere rundt noen implikasjoner av denne studien. Denne masteroppgaven består bare av to analyser av karakteren i to utvalgte scener. Grunnet dette kan jeg ikke si noe om hvordan det å benytte *Skam* i undervisning på ungdomstrinnet vil fungere i praksis. Dette var heller ikke hensikten med studien, men er likevel et relevant spørsmål når det kommer til oppgaven.

Gjennom arbeid med denne dramaserien ser jeg at store deler av tematikken er realistiske når det kommer til framstillingen av Vildes forhold til trening, mat og ernæring. Ingunn Marie Eriksen og Kristin Walseth nevnte i sin artikkel jenter ved idrettslinjen som fikk i oppgave å levere bilder av hva som var verdsatte kropper etter deres mening, og hva som var en kropp som ble verdsatt i dagens samfunn. Jentene leverte bilder som viste slanke og veltrente kropper (Eriksen & Walseth, 2021, s.160-161). Disse jentene var studenter ved idrettslinjen, noe som kan påvirke deres syn og svar på oppgaven. Samtidig gjenspeiler det også unge jenters syn på kropp. Dette er noe vi kan kjenne igjen i Vilde da hun selv skulker undervisning for å trene og hennes anstrengende forhold til mat og ernæring. Det spørres om denne tematikken er for lik elevenes allerede etablerte holdninger og tanker om trening og kosthold. Likevel, ved bruk av begge scenene, vil en utvikling i Vildes holdninger og tankesett komme til syne, noe som kanskje kan tilby elevene nye erfaringer og egne holdningsendringer. Hvorvidt disse scenene fra *Skam* kan tilby elevene nye erfaringer eller bidra til selvutvikling er vanskelig å fastslå gjennom denne studien, men jeg vil likevel hevde at den innehar viktige momenter som kan knyttes til tematikken og det tverrfaglige temaet.

Jeg ser nødvendigheten i å påpeke at det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring i seg selv ikke er konkret og målbart, men heller noe som bør baseres på å skulle gi elevene

erfaring. Når man velger en slik måte å undervise i temaet på, er det ikke fullt så lett å påvise at undervisningen direkte bidrar til elevenes utvikling. Det er derfor viktig at norsklæreren gjør seg noen refleksjoner når det kommer til tekstvalg og eventuelt utvalg av aktuelle scener eller episoder ved bruk av multimodale tekster slik at innholdet kan legge et grunnlag for målet med temaet. På grunn av dette har jeg vist gjennom denne studien at *Skam* innehar metodisk potensial når det kommer til det tverrfaglige temaet. Folkehelse og livsmestring er ment for å gi flere unge mennesker muligheter til å ta gode valg både i og utenfor skolen (Madsen, 2020, s.15). Dette er noe som utvikles gjennom hele menneskers liv og det er derfor viktig at det legges et godt grunnlag tidlig i livet.

6.3 Avsluttende refleksjoner og forslag til videre forskning

Det er som kjent flere veier som leder til Rom, og *Skam* som undervisningsmaterieell er kun én av veiene vi kan gå når det kommer til tekstvalg og folkehelse og livsmestring i skolen. Denne studien har vist at ungdomsserien kan være en god kandidat med veldig mange muligheter. Gjennom skolen skal elever møte flere tekster, fortellinger og fiktive karakterer hvor alle vil kreve forskjellige fortolkninger og refleksjoner.

Det er viktig at elevene selv får komme med egne erfaringer og tanker, noe som potensielt vil berike diskusjoner, klasserommet som læringsarena og de andre elevenes holdninger og syn på livsmestring. *Skam* bidrar, etter mitt syn, kun som et hjelpemiddel for å oppnå slike momenter hvor elevene kan berike hverandre, og sin egen og andres skolehverdag. Som nevnt i delen om resepsjonsteori vil egen bakgrunn og erfaringer være grunnlaget for leserens holdninger og tolkning av teksten. Dette betyr at ingen vil tolke en tekst helt likt ettersom ingen kommer fra absolutt like bakgrunner og erfaringer. Selv tolker jeg etter denne studien karakteren Vilde annerledes enn da jeg begynte å skrive oppgaven. Det understreker på hvilken måte erfaringer, forutsetninger og tanker kan endre en fortolkning.

Som forslag til videre forskning ville det vært interessant å se hvordan *Skam* ville fungert i et klasserom på ungdomstrinnet. Denne formen for innhold tenker jeg har stort potensiale for å innfri kravet til undervisning i folkehelse og livsmestring. Et sentralt spørsmål i sammenheng med dette kan være i hvilken grad tekstens formidlingsform har noe å si for innholdet som framstilles og hvordan dette påvirker elevenes engasjement når det kommer til målet om folkehelse og livsmestring. Det kan også være en idé at flere ulike faglærere ser på dette sammen og bygger det ut til et større tverrfaglig prosjekt, der for eksempel samfunnsfag

og kroppsøving er med. I min masteroppgave har jeg foretatt en analyse av to selvutvalgte scener. En slik analyse burde derimot ikke vektlegges ved en potensiell aksjonsforskning ettersom elevenes engasjement og egne refleksjoner burde være hovedfokus for studien.

Referanseliste

Abusland, Å. (18.12.2019). Hvordan lage personskildringer? NDLA. Hentet fra:

<https://ndla.no/nb/subject:1:51a7271b-a9d5-4205-bade-1c125a8650b5/topic:2:a4bf97c3-9daf-4587-bc9f-822855432151/topic:2:3a5d2607-c504-4e52-9fa8-ba68cb9b0afc/resource:a83141c7-437e-4d7d-8fd9-b02a64a4dfd8>.

Lastet ned: 28.04.2023.

Aftret-Sandal, M., Hoem, J., Tørdal, R. M. & Federl, M. (20.01.2022). Slik analyserer du en

film. NDLA. Hentet fra: <https://ndla.no/nb/subject:1:20bc82bc-62e3-4276-8629-84a65b8a6ad2/topic:6b19f2ac-8f8d-4cd4-a985-ae942ab5b447/topic:56ceb5b5-7ae1-4243-af4d-30e1806b079e/resource:3b1b1690-ff06-42aa-8b69-438e37012c09>. Lastet

ned: 28.04.2023.

Alnes, J. H. Hermeneutikk. Store norske leksikon. Sist endret 9. desember 2020. Lastet ned:

<https://snl.no/hermeneutikk>. Lastet ned: 04.05.2023.

Andem, J. (Regissør og manusforfatter). (2016). Sesong 2, episode 4 [Episode i TV-serie].

Magnus, M (Produsent), *Skam*. NRK. Hentet fra: <https://skam.p3.no/episoder/sesong-2/episode-4/>.

Andem, J. (Regissør og manusforfatter). (2016). Sesong 2, episode 11 [Episode i TV-serie].

Magnus, M (Produsent), *Skam*. NRK. Hentet fra: <https://skam.p3.no/episoder/sesong-2/episode-11/>.

Andersson, T., Norgesfilm AS. (02.01.2019). Filmanalysens hva og hvorfor. NDLA.

Hentet fra: <https://ndla.no/article/5171>. Lastet ned: 13.04.2023.

Andersson, T., Norgesfilm AS. (2022, 10. februar). Retorikken i en dokumentarfilm. NDLA.

Hentet fra: <https://ndla.no/article/34395>. Lastet ned: 13.04.2023.

Blanding, M. (2015). Your Attention, Please. *Princeton Alumni Weekly*, 115(14), 17. Hentet

fra: <https://paw.princeton.edu/issues/v115-n14>. Lastet ned: 03.05.2023.

Blikstad-Balas, M. & Klette, K. (2021) Hvilke læremidler bruker norsklærerne på åttende

trinn? *Norsk pedagogisk tidsskrift* 105(3), 268-281.

<https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2021-03-02>

Bufdir. (U.å.). *Sosiale medier*. Hentet fra:

https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/oppvekst/Fritid/Barn_og_unges_mediebruk/Tidsbruk_til_medier_og_andre_aktiviteter/. Lastet ned: 12.05.2023.

Bøhn, E., D. (2020). ontologi. Store norske leksikon. Sist endret 16. juli 2020. Hentet fra:

<https://snl.no/ontologi>. Lastet ned: 07.12.2022.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Gyldendal Akademisk.

Ebdrup, N. (2012). Hva er hermeneutikk? *Forskning.no*. Hentet fra:

<https://forskning.no/filosofiske-fag/hva-er-hermeneutikk/722732>. Lastet ned: 04.05.2023.

Engelstad, A. & Tønnessen, E. S. (2011). *Film – en innføring*. Cappelen Damm Akademisk.

Engelstad, A. (2015). *Film og forteljing*. Fagbokforlaget.

Eriksen, I. M. & Walseth, K. (2021). Med kropp som prosjekt. Guro Ødegård & Willy Pedersen (red.) UNGDOMMEN (s.153-172). Cappelen Damm Akademisk.

Ferderl, M. & Abusland, Å. (15.02.2019). Forteller og synsvinkel. NDLA. Hentet fra:

<https://ndla.no/nb/subject:1:51a7271b-a9d5-4205-bade-1c125a8650b5/topic:2:a4bf97c3-9daf-4587-bc9f-822855432151/topic:2:186e7f6d-5657-4e96-9a26-343f606f4802/resource:1:48005>. Lastet ned: 05.05.2023.

Gabrielsen, I. L. & Blikstad-Balas, M. (2020). Hvilken litteratur møter elevene i norskfaget?

Edda 107(2), 85-99. <https://doi.org/10.18261/issn.1500-1989-2020-02-02>

Grundvig, T. E. (2022). Personskildring. NDLA. Sist endret 17. oktober 2022. Hentet fra:

<https://ndla.no/nb/subject:1:51a7271b-a9d5-4205-bade-1c125a8650b5/topic:2:b34684b3-3e91-44ee-88b4-1c3e588586dc/topic:2:1cc14972-df1f-4294-b19b-1c2472f5489a/topic:2:16901c14-d7b7-45a8-839b-96aabbf174e2/resource:1:48021>. Lastet ned: 10.05.2023.

Grønmo, S. (2020). Case-studie. Store norske leksikon. Sist endret 14. mai 2020. Hentet fra:

<https://snl.no/case-studie>. Lastet ned: 03.05.2023.

Grønmo, S. (2023). Kvalitativ metode. Store norske leksikon. Sist endret 16. januar 2023.

Hentet fra: https://snl.no/kvalitativ_metode. Lastet ned: 28.03.2023

Grønmo, S. (2020). Innholdsanalyse. Store norske leksikon. Sist endret 5. oktober 2020.

Hentet fra: <https://snl.no/innholdsanalyse>. Lastet ned: 05.05.2023.

Halvorsen, P. (03.08.2020). Mener livsmestring i skolen duker for nye nederlag. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*. Hentet fra: <https://psykologtidsskriftet.no/aktuelt/2020/08/mener-livsmestring-i-skolen-duker-nye-nederlag>. Lastet ned: 11.11.2022.

Harbo, H. (2015). Hetero, homo, bi eller trans – dette er smart å vite om kjønn og seksuell orientering. *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/norge/i/nGPn/hetero-homo-bi-eller-trans-dette-er-smart-aa-vite-om-kjoenn-og-seksuell-orientering>. Lastet ned: 12.05.2023.

Heddeland, S. & Horverak, M. O. (2022). Teknologi i skolen – mulighet eller distraksjon? *Norsk pedagogisk tidsskrift* 206(2), 104-115. <https://doi.org/10.18261/npt.106.2.3>. Lastet ned: 09.04.2023.

Kultur- og likestillingsdepartementet. (2023). Regjeringens handlingsplan mot kjønns- og seksualitetsmangfold (2023-2026). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/cae838ecc4204787857a0499fd8b7c11/no/pdfs/regjeringens-handlingsplan.pdf>. Lastet ned: 12.05.2023.

Lauritzen, L. M. (2021). Det skal helst gå godt- Skjønnlitteraturens bidrag til undervisningen om folkehelse og livsmestring i norskfaget på videregående skole [Doktorgradsavhandling]. UiT Norges arktiske universitet.

Lindebø, K. (01.12.2016) «Skam» ble verdens beste. *Klar tale*. Hentet fra:

<https://www.klartale.no/kultur/2016/12/01/skam-ble-verdens-beste/>. Lastet ned: 14.05.2023.

Madsen, O. J. (2020). *Livsmestring på timeplanen: Rett medisin for elevene?* Spartacus Forlag AS.

Melby, G. (15.10.2020). Livsmestring i skolen er mer enn yoga og mindfulness.

Aftenposten. Hentet fra:

<https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/vAQdaX/livsmestring-i-skolen-er-mer-enn-yoga-og-mindfulness>. Lastet ned: 1.04.2022.

Meld. St. 28 (2015-2016). Fag – fordypning – forståelse: En fornyelse av kunnskapsløftet.

Kulturdepartementet. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/e8e1f41732ca4a64b003fca213ae663b/no/pdfs/stm201520160028000dddpdfs.pdf>. Lastet ned: 03.05.2023.

Mørstad, E. & Tschudi-Madsen, S. 23.02.2023. *Fargesymbolikk*. Store norske leksikon.

Hentet fra: <https://snl.no/fargesymbolikk>. Lastet ned: 20.03.2023.

Nergaard, K. 22.02.2019. *Filmmusikk*. Store norske leksikon. Hentet fra:

<https://snl.no/filmmusikk>. Lastet ned: 20.04.2023.

Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier*. Universitetsforlaget.

NOU 2019: 3. (2019). 1.8.3 Nye sjanser – bedre læring – Kjønnsforskjeller i

skoleprestasjoner og utdanningsløp. Kunnskapsdepartementet. Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-3/id2627718/?ch=2>. Lastet ned:
11.04.2023.

Pettersen, T. (01.04.2022). Fortolkning. Store norske leksikon. Hentet fra:
<https://snl.no/fortolkning>. Lastet ned: 05.05.2023.

Shook, J.R. (24.04.2019). Louise Rosenblatt. *Oxford Bibliographies*. Hentet fra:
<https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780190221911/obo-9780190221911-0077.xml>. Lastet ned: 23.03.2023.

Signatur. (u.å.). *Skam – nyskapende seriesuksess*. Signatur. Hentet fra:
<https://signaturbm.portfolio.no/read/17217f5b-761c-4bec-9fca-03ebce318e77>. Lastet
ned: 14.05.2023.

Standal, K. A., Hårbegr, G. B. & Hagen, I. (26.02.2021). Kroppen kommuniserer. NDLA.
Hentet fra: <https://ndla.no/nb/subject:1:1f1865fc-e4cc-48a0-918f-3530485ec424/topic:1:ae0e6304-d30e-4d3f-8e94-306d1a884e10/topic:1:cdaa3225-69a2-4a4a-9508-c48803a3c275/resource:29a31950-d311-4b74-832d-65005cfa1c2d>.
Lastet ned: 28.04.2023.

Stefánsson, Finn. 09.07.2012. *Glorie*. Symbolleksikon. Hentet fra:
<https://symbolleksikon.lex.dk/glorie>. Lastet ned: 19.04.2023.

Tørdal, R. M., Ferderl, M. & Stokkedal, S. (18.02.2021). Øyet som ser: fortellerposisjoner.
NDLA. Hentet fra: <https://ndla.no/nb/subject:1:058bdbdb-aa5a-4a29-88fb-45e664999417/topic:1:d4a12e90-df5c-469a-b10b-723c074e927e/topic:1:7dd663de->

[e05d-4bdd-8f6c-0b01c15d1c02/resource:bae71544-9d97-467b-83c0-01d70648d3dc](https://ndla.no/nb/subject:af91136f-7da8-4cf1-b0ba-0ea6acdf1489/topic:0933e7b2-45fb-4e7f-bb13-64d7c2cd5da3/topic:119c9b70-f513-4166-80b4-0dd56c0ddbec/topic:f88f2fcd-d263-4729-a4dc-50aeaab3ef79/resource:1:116468).

Lastet ned: 05.05.2023.

Tørdal, R. M. & Stokkedal, S. (21.01.2019). Fortellerperspektiv i film. NDLA. Hentet fra:

<https://ndla.no/nb/subject:af91136f-7da8-4cf1-b0ba-0ea6acdf1489/topic:0933e7b2-45fb-4e7f-bb13-64d7c2cd5da3/topic:119c9b70-f513-4166-80b4-0dd56c0ddbec/topic:f88f2fcd-d263-4729-a4dc-50aeaab3ef79/resource:1:116468>.

Lastet ned: 05.05.2023.

Ungdata. (23.01.2020). *Stress, press og psykiske plager blant unge*. Hentet fra:

<https://www.ungdata.no/stress-press-og-psykiske-plager-blant-unge/>.

Utdanningsdirektoratet. (2020). *Læreplan i norsk (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift.

Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. Hentet fra:

<https://www.udir.no/lk20/nor01-06/om-faget/kjerneelementer?lang=nob&curriculum-resources=true>. Lastet ned: 22.03.2023.

Utdanningsdirektoratet. (2020). *Overordnet del – verdier og prinsipper for*

grunnopplæringen. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.

Hentet fra: <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/>. Lastet ned: 22.03.2023.

Figurliste

Figur 1: skjermbilde fra *Skam* [sesong 1, episode 1, 15:47-16:52], av Andem. J., 2016, NRK.

<https://skam.p3.no/episoder/sesong-1/episode-1/>.

Figur 2: skjermbilde fra *Skam* [sesong 2, episode 4, 17:32-20:30], av Andem. J., 2016, NRK.

<https://skam.p3.no/episoder/sesong-2/episode-4/>.

Figur 3: skjermbilde fra *Skam* [sesong 2, episode 11, 00:35-05:55], av Andem. J., 2016, NRK.

<https://skam.p3.no/episoder/sesong-2/episode-11/>.

Figur 4: skjermbilde fra *Skam* [sesong 2, episode 11, 00:35-05:55], av Andem. J., 2016, NRK.

<https://skam.p3.no/episoder/sesong-2/episode-11/>.

Figur 5: skjermbilde fra *Skam* [sesong 2, episode 11, 00:35-05:55], av Andem. J., 2016, NRK.

<https://skam.p3.no/episoder/sesong-2/episode-11/>.